

Titel

17 FEBRUARI 1994. - De gecoördineerde Grondwet.

(NOTA : Raadpleging van vroegere versies vanaf 19-04-1996 en tekstbijwerking tot **02-05-2019**)

Bron : BINNENLANDSE ZAKEN.OPENBAAR AMBT

Publicatie : 17-02-1994 **nummer :** 1994021048 **bladzijde :** 4054

Dossiernummer : 1994-02-17/30

Inwerkingtreding : 27-02-1994

Inhoudstafel

[Tekst](#)

[Begin](#)

DE GECOORDINEERDE GRONDWET.

TITEL I. - HET FEDERALE BELGIE, ZIJN SAMENSTELLING EN ZIJN GRONDGEBIED.

Art. 1-7

TITEL Ibis. - ALGEMENE BELEIDSDOELSTELLINGEN VAN HET FEDERALE BELGIE, DE

GEMEENSCHAPPEN EN DE GEWESTEN. <Ingevoegd bij W [2007-04-25/30](#), art. 1, Inwerkingtreding : 26-04-2007>

Art. 7bis

TITEL II. - DE BELGEN EN HUN RECHTEN.

Art. 8-11, 11bis, 12-14, 14bis, 15-22, 22bis, 23-32

TITEL III. - DE MACHTEN.

Art. 33-39, 39bis, 39ter, 40-41

HOOFDSTUK I. - DE FEDERALE KAMERS.

Art. 42-60

Afdeling I. - De Kamer van volksvertegenwoordigers.

Art. 61-66

Afdeling II. - De Senaat.

Art. 67-73

HOOFDSTUK II. - DE FEDERALE WETGEVENDE MACHT.

Art. 74-84

HOOFDSTUK III. - DE KONING EN DE FEDERALE REGERING.

Afdeling I. - De Koning.

Art. 85-95

Afdeling II. - De federale Regering.

Art. 96-104

Afdeling III. - De bevoegdheden.

Art. 105-114

HOOFDSTUK IV. - DE GEMEENSCHAPPEN EN DE GEWESTEN.

Afdeling I. - De organen.

Onderafdeling I. - (Gemeenschaps- en Gewestparlementen). <W [2004-07-09/35](#), art. 1, 018;Inwerkingtreding : 13-08-2004>

Art. 115-118, 118bis, 119-120

Onderafdeling II. - De Gemeenschaps- en Gewestregeringen.

Art. 121-126

Afdeling II. - De bevoegdheden.

Onderafdeling I. - De gemeenschapsbevoegdheden.

Art. 127-133

Onderafdeling II. - De gewestbevoegdheden.

Art. 134

Onderafdeling III. - Bijzondere bepalingen.

Art. 135, 135bis, 136-140

HOOFDSTUK V. - HET (GRONDWETTELIJK HOF), DE VOORKOMING EN DE REGELING VAN

CONFLICTEN. <W [2007-05-07/31](#), art. 1, 026; Inwerkingtreding : 08-05-2007>

[Afdeling I.](#) - De voorkoming van de bevoegdheidsconflicten.

Art. 141

[Afdeling II.](#) - Het (Grondwettelijk Hof). <W [2007-05-07/31](#), art. 1, 026; Inwerkingtreding : 08-05-2007>

Art. 142

[Afdeling III.](#) - De voorkoming en de regeling van de belangenconflicten.

Art. 143

[HOOFDSTUK VI.](#) - DE RECHTERLIJKE MACHT.

Art. 144-157, 157bis, 158-159

[HOOFDSTUK VII.](#) - DE RAAD VAN STATE EN DE ADMINISTRATIEVE RECHTSCOLLEGES.

Art. 160-161

[HOOFDSTUK VIII.](#) - DE PROVINCIALE EN GEMEENTELIJKE INSTELLINGEN.

Art. 162-166

[TITEL IV.](#) - DE BUITENLANDSE BETREKKINGEN.

Art. 167-168, 168bis, 169

[TITEL V.](#) - DE FINANCIEN.

Art. 170-181

[TITEL VI.](#) - DE GEWAPENDE MACHT.

Art. 182-186

[TITEL VII.](#) - ALGEMENE BEPALINGEN.

Art. 187-194

[TITEL VIII.](#) - DE HERZIENING VAN DE GRONDWET.

Art. 195-198

[TITEL IX.](#) - INWERKINGTREDING EN OVERGANGSBEPALINGEN.

Art. I, II, III, IV, V, VI

[BIJLAGEN.](#)

Art. N1-N2

Tekst

[Inhoudstafel](#)

[Begin](#)

[DE GECOORDINEERDE GRONDWET.](#)

[TITEL I.](#) - HET FEDERALE BELGIE, ZIJN SAMENSTELLING EN ZIJN GRONDGEBIED.

Artikel [1.](#) België is een federale Staat, samengesteld uit de gemeenschappen en de gewesten.

[Art. 2.](#) België omvat drie gemeenschappen : de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en de Duitstalige Gemeenschap.

[Art. 3.](#) België omvat drie gewesten : het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Gewest.

[Art. 4.](#) België omvat vier taalgebieden : het Nederlandse taalgebied, het Franse taalgebied, het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad en het Duitse taalgebied.

Elke gemeente van het Rijk maakt deel uit van een van deze taalgebieden.

De grenzen van de vier taalgebieden kunnen niet worden gewijzigd of gecorrigeerd dan bij een wet, aangenomen met de meerderheid van de stemmen in elke taalgroep van elke Kamer, op voorwaarde dat de meerderheid van de leden van elke taalgroep aanwezig is en voor zover het totaal van de ja-stemmen in beide taalgroepen twee derden van de uitbebrachte stemmen bereikt.

[Art. 5.](#) Het Vlaamse Gewest omvat de provincies Antwerpen, Limburg, Oost-Vlaanderen, Vlaams-Brabant en West-Vlaanderen. Het Waalse Gewest omvat de provincies Henegouwen, Luik, Luxemburg, Namen en Waals-Brabant.

[[1](#) ...]¹

Een wet kan bepaalde gebieden, waarvan zij de grenzen vaststelt, aan de indeling in provincies onttrekken, ze onder het rechtstreekse gezag plaatsen van de federale uitvoerende macht en ze een eigen statuut toekennen. Deze wet moet worden aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid.

(1)<W [2014-01-06/36](#), art. 1, 061; Inwerkingtreding : 31-01-2014>

Art. 6. De onderverdelingen van de provincies kunnen alleen door de wet worden vastgesteld.

Art. 7. De grenzen van de Staat, van de provincies en van de gemeenten kunnen niet worden gewijzigd of gecorrigeerd dan krachtens een wet.

TITEL Ibis. - ALGEMENE BELEIDSDOELSTELLINGEN VAN HET FEDERALE BELGIE, DE GEMEENSCHAPPEN EN DE GEWESTEN. <Ingevoegd bij W [2007-04-25/30](#), art. 1, Inwerkingtreding : 26-04-2007>

Art. 7bis.<Ingevoegd bij W [2007-04-25/30](#), art. 1, Inwerkingtreding : 26-04-2007> Bij de uitoefening van hun respectieve bevoegdheden streven de federale Staat, de gemeenschappen en de gewesten de doelstellingen na van een duurzame ontwikkeling in haar sociale, economische en milieugebonden aspecten, rekening houdend met de solidariteit tussen de generaties.

TITEL II. - DE BELGEN EN HUN RECHTEN.

Art. 8.De staat van Belg wordt verkregen, behouden en verloren volgens de regelen bij de burgerlijke wet gesteld.

De Grondwet en de overige wetten op de politieke rechten bepalen welke de vereisten zijn waaraan men moet voldoen, benevens de staat van Belg, om die rechten te kunnen uitoefenen.

(In afwijking van het tweede lid kan de wet het stemrecht regelen van de burgers van de Europese Unie die niet de Belgische nationaliteit hebben, overeenkomstig de internationale en supranationale verplichtingen van België.

Het stemrecht bedoeld in het vorige lid kan door de wet worden uitgebreid tot de in België verblijvende niet-Europese Unie onderdanen, onder de voorwaarden en op de wijze door haar bepaald.

Overgangsbepaling.

De wet bedoeld in het vierde lid kan niet worden aangenomen vóór 1 januari 2001.) <W [1998-12-11/30](#), art. 1, 010; Inwerkingtreding : 15-12-1998>

Art. 9. Naturalisatie wordt verleend door de federale wetgevende macht.

Art. 10.Er is in de Staat geen onderscheid van standen.

De Belgen zijn gelijk voor de wet; zij alleen zijn tot de burgerlijke en militaire bedieningen benoembaar, behoudens de uitzonderingen die voor bijzondere gevallen door een wet kunnen worden gesteld.

(De gelijkheid van vrouwen en mannen is gewaarborgd.) <W [2002-02-21/33](#), art. 1, 015; Inwerkingtreding : 26-02-2002>

Art. 11. Het genot van de rechten en vrijheden aan de Belgen toegekend moet zonder discriminatie verzekerd worden. Te dien einde waarborgen de wet en het decreet inzonderheid de rechten en vrijheden van de ideologische en filosofische minderheden.

Art. 11bis.<Ingevoegd bij W [2002-02-21/34](#), art. 1; Inwerkingtreding : 26-02-2002> De wet, het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel waarborgen voor vrouwen en mannen de gelijke uitoefening van hun rechten en vrijheden, en bevorderen meer bepaald hun gelijke toegang tot de door verkiezing verkregen mandaten en de openbare mandaten.

De Ministerraad en de Gemeenschaps- en Gewestregeringen tellen personen van verschillend geslacht.

De wet, het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel organiseren de aanwezigheid van personen van verschillend geslacht binnen de bestendige deputaties van de provincieraden, de colleges van burgemeester en schepenen, de raden voor maatschappelijk welzijn, de vaste bureaus van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn en in de uitvoerende organen van elk ander interprovinciaal, [¹bovengemeentelijk,]¹ intercommunaal of binnengemeentelijk territoriaal orgaan.

Het voorgaande lid is niet van toepassing wanneer de wet, het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel de rechtstreekse verkiezing organiseren van de bestendig afgevaardigden van de provincieraden, van de schepenen, van de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn, van de leden van het vast bureau van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn of van de leden van de uitvoerende organen van elk ander interprovinciaal, [¹bovengemeentelijk,]¹ intercommunaal of binnengemeentelijk territoriaal orgaan.

(1)<W [2014-01-06/37](#), art. 1, 062; Inwerkingtreding : 31-01-2014>

Art. 12. De vrijheid van de persoon is gewaarborgd.

Niemand kan worden vervolgd dan in de gevallen die de wet bepaalt en in de vorm die zij voorschrijft.

[¹ Behalve bij ontdekking op heterdaad kan niemand worden aangehouden dan krachtens een met redenen omkleed bevel van de rechter dat uiterlijk binnen achtenveertig uren te rekenen van de vrijheidsberoving moet worden betekend en enkel tot voorlopige inhechtenisneming kan strekken.]¹

(1)<W [2017-10-24/03](#), art. 1, 075; Inwerkingtreding : 29-11-2017>

Art. 13. Niemand kan tegen zijn wil worden afgetrokken van de rechter die de wet hem toekent.

Art. 14. Geen straf kan worden ingevoerd of toegepast dan krachtens de wet.

Art. 14bis. <Ingevoegd bij W [2005-02-02/31](#), art. 1, Inwerkingtreding : 17-02-2005> De doodstraf is afgeschaft.

Art. 15. De woning is onschendbaar; geen huiszoeking kan plaats hebben dan in de gevallen die de wet bepaalt en in de vorm die zij voorschrijft.

Art. 16. Niemand kan van zijn eigendom worden ontzet dan ten algemenen nutte, in de gevallen en op de wijze bij de wet bepaald en tegen billijke en voorafgaande schadeloosstelling.

Art. 17. De straf van verbeurdverklaring der goederen kan niet worden ingevoerd.

Art. 18. De burgerlijke dood is afgeschaft; hij kan niet opnieuw worden ingevoerd.

Art. 19. De vrijheid van erediens, de vrije openbare uitoefening ervan, alsmede de vrijheid om op elk gebied zijn mening te uiten, zijn gewaarborgd, behoudens bestraffing van de misdrijven die ter gelegenheid van het gebruikmaken van die vrijheden worden gepleegd.

Art. 20. Niemand kan worden gedwongen op enigerlei wijze deel te nemen aan handelingen en aan plechtigheden van een erediens of de rustdagen ervan te onderhouden.

Art. 21. De Staat heeft niet het recht zich te bemoeien met de benoeming of de installatie der bedienaren van enige erediens of hun te verbieden briefwisseling te houden met hun overheid en de akten van deze overheid openbaar te maken, onverminderd, in laatstgenoemd geval, de gewone aansprakelijkheid inzake drukpers en openbaarmaking.

Het burgerlijk huwelijk moet altijd aan de huwelijksinzegening voorafgaan, behoudens de uitzonderingen door de wet te stellen, indien daartoe redenen zijn.

Art. 22. Ieder heeft recht op eerbiediging van zijn privé-leven en zijn gezinsleven, behoudens in de gevallen en onder de voorwaarden door de wet bepaald.

De wet, het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel waarborgen de bescherming van dat recht.

Art. 22bis. <Ingevoegd bij W 2000-03-23/38, art. 1; Inwerkingtreding : 25-05-2000> Elk kind heeft recht op eerbiediging van zijn morele, lichamelijke, geestelijke en seksuele integriteit.

(Elk kind heeft het recht zijn mening te uiten in alle aangelegenheden die het aangaan; met die mening wordt rekening gehouden in overeenstemming met zijn leeftijd en zijn onderscheidingsvermogen.)

Elk kind heeft recht op maatregelen en diensten die zijn ontwikkeling bevorderen.

Het belang van het kind is de eerste overweging bij elke beslissing die het kind aangaat.

De wet, het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel waarborgen deze rechten van het kind.)

<W [2008-12-22/31](#), art. 1, 027; Inwerkingtreding : 29-12-2008>

Art. 23. Ieder heeft het recht een menswaardig leven te leiden.

Daartoe waarborgen de wet, het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel, rekening houdend met de overeenkomstige plichten, de economische, sociale en culturele rechten, waarvan ze de voorwaarden voor de uitoefening bepalen.

Die rechten omvatten inzonderheid :

1° het recht op arbeid en op de vrije keuze van beroepsarbeid in het raam van een algemeen werkgelegenheidsbeleid dat onder meer gericht is op het waarborgen van een zo hoog en stabiel mogelijk werkgelegenheidspeil, het recht op billijke arbeidsvoorwaarden en een billijke beloning, alsmede het recht op informatie, overleg en collectief onderhandelen;

2° het recht op sociale zekerheid, bescherming van de gezondheid en sociale, geneeskundige en juridische bijstand;

3° het recht op een behoorlijke huisvesting;

4° het recht op de bescherming van een gezond leefmilieu;

5° het recht op culturele en maatschappelijke ontplooiing;

[¹ 6° het recht op gezinsbijslagen.]¹

(1) <W [2014-01-06/41](#), art. 1, 066; Inwerkingtreding : 31-01-2014>

Art. 24. § 1. Het onderwijs is vrij; elke preventieve maatregel is verboden; de bestraffing van de misdrijven wordt alleen door de wet of het decreet geregeld.

De gemeenschap waarborgt de keuzevrijheid van de ouders.

De gemeenschap richt neutraal onderwijs in. De neutraliteit houdt onder meer in, de eerbied voor de filosofische, ideologische of godsdienstige opvattingen van de ouders en de leerlingen.

De scholen ingericht door openbare besturen bieden, tot het einde van de leerplicht, de keuze aan tussen onderricht in een der erkende godsdiensten en de niet-confessionele zedenleer.

§ 2. Zo een gemeenschap als inrichtende macht bevoegdheden wil opdragen aan een of meer autonome organen, kan dit slechts bij decreet, aangenomen met een meerderheid van twee derden van de uitgebrachte stemmen.

§ 3. Ieder heeft recht op onderwijs, met eerbiediging van de fundamentele rechten en vrijheden. De toegang tot het onderwijs is kosteloos tot het einde van de leerplicht.

Alle leerlingen die leerplichtig zijn, hebben ten laste van de gemeenschap recht op een morele of religieuze opvoeding.

§ 4. Alle leerlingen of studenten, ouders, personeelsleden en onderwijsinstellingen zijn gelijk voor de wet of het decreet. De wet en het decreet houden rekening met objectieve verschillen, waaronder de eigen karakteristieken van iedere inrichtende macht, die een aangepaste behandeling verantwoorden.

§ 5. De inrichting, erkenning of subsidiëring van het onderwijs door de gemeenschap wordt geregeld door de wet of het decreet.

Art. 25. De drukpers is vrij; de censuur kan nooit worden ingevoerd; geen borgstelling kan worden geëist van de schrijvers, uitgevers of drukkers.

Wanneer de schrijver bekend is en zijn woonplaats in België heeft, kan de uitgever, de drukker of de

verspreider niet worden vervolgd.

Art. 26. De Belgen hebben het recht vreedzaam en ongewapend te vergaderen, mits zij zich gedragen naar de wetten, die het uitoefenen van dit recht kunnen regelen zonder het echter aan een voorafgaand verlot te onderwerpen.

Deze bepaling is niet van toepassing op bijeenkomsten in de open lucht, die ten volle aan de politiewetten onderworpen blijven.

Art. 27. De Belgen hebben het recht van vereniging; dit recht kan niet aan enige preventieve maatregel worden onderworpen.

Art. 28. Ieder heeft het recht verzoekschriften, door een of meer personen ondertekend, bij de openbare overheden in te dienen.

Alleen de gestelde overheden hebben het recht verzoekschriften in gemeenschappelijke naam in te dienen.

Art. 29. Het briefgeheim is onschendbaar.

De wet bepaalt welke agenten verantwoordelijk zijn voor de schending van het geheim der aan de post toevertrouwde brieven.

Art. 30. Het gebruik van de in België gesproken talen is vrij; het kan niet worden geregeld dan door de wet en alleen voor handelingen van het openbaar gezag en voor gerechtszaken.

Art. 31. Geen voorafgaand verlot is nodig om vervolgingen in te stellen tegen openbare ambtenaren wegens daden van hun bestuur, behoudens wat ten opzichte van de ministers en de leden van de Gemeenschaps- en Gewestregeringen is bepaald.

Art. 32. Ieder heeft het recht elk bestuursdocument te raadplegen en er een afschrift van te krijgen, behoudens in de gevallen en onder de voorwaarden bepaald door de wet, het decreet of de regel bedoeld in artikel 134.

TITEL III. - DE MACHTEN.

Art. 33. Alle machten gaan uit van de Natie.

Zij worden uitgeoefend op de wijze bij de Grondwet bepaald.

Art. 34. De uitoefening van bepaalde machten kan door een verdrag of door een wet worden opgedragen aan volkenrechtelijke instellingen.

Art. 35. De federale overheid is slechts bevoegd voor de aangelegenheden die de Grondwet en de wetten, krachtens de Grondwet zelf uitgevaardigd, haar uitdrukkelijk toekennen.

De gemeenschappen of de gewesten zijn, ieder wat hem betreft, bevoegd voor de overige aangelegenheden onder de voorwaarden en op de wijze bepaald door de wet. Deze wet moet worden aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid.

Overgangsbepaling.

De wet bedoeld in het tweede lid bepaalt de dag waarop dit artikel in werking treedt. Deze dag kan niet voorafgaan aan de dag waarop het nieuw in titel III van de Grondwet in te voegen artikel in werking treedt dat de exclusieve bevoegdheden van de federale overheid bepaalt.

Art. 36. De federale wetgevende macht wordt gezamenlijk uitgeoefend door de Koning, de Kamer van volksvertegenwoordigers en de Senaat.

Art. 37. De federale uitvoerende macht, zoals zij door de Grondwet is geregeld, berust bij de Koning.

Art. 38. Elke gemeenschap heeft de bevoegdheden welke haar door de Grondwet of door de wetten aangenomen krachtens deze laatste, worden toegekend.

Art. 39. De wet draagt aan de gewestelijke organen welke zij opricht en welke samengesteld zijn uit verkozen mandatarissen de bevoegdheid op om de aangelegenheden te regelen welke zij aanduidt met uitsluiting van die bedoeld in de artikelen 30 en 127 tot 129 en dit binnen het gebied en op de wijze die zij bepaalt. Deze wet moet worden aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid.

Art. 39bis. ¹ Met uitsluiting van de aangelegenheden die betrekking hebben op de financiën of op de begroting of de aangelegenheden die met een meerderheid van twee derde van de uitgebrachte stemmen worden geregeld, kan over de uitsluitend aan de gewestelijke organen opgedragen aangelegenheden, in het betrokken gewest, een volksraadpleging worden gehouden.

De in artikel 134 bedoelde regel bepaalt de nadere regels en de organisatie van de volksraadpleging, en wordt aangenomen met een meerderheid van twee derden van de uitgebrachte stemmen, op voorwaarde dat de meerderheid van de leden van het betrokken Parlement aanwezig is. Een wet, aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bedoelde meerderheid voorziet in bijkomende meerderheidsvereisten voor het Parlement van het Brussels Hoofdstedelijke Gewest.]¹

(1)<Ingevoegd bij W [2014-01-06/04](#), art. 1, 033; Inwerkingtreding : 31-01-2014>

Art. 39ter. ¹ De wet, het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel die de verkiezingen voor de Kamer van volksvertegenwoordigers of voor een Gemeenschaps- of Gewestparlement regelt, en die minder dan een jaar voor de voorziene datum van het einde van de zittingsperiode wordt afgekondigd, treedt in werking ten vroegste een jaar na de afkondiging ervan.

Overgangsbepaling

Dit artikel treedt in werking op de dag van de eerste verkiezingen voor het Europese Parlement die volgen op de bekendmaking van dit artikel in het Belgisch Staatsblad.]¹

(1)<Ingevoegd bij W [2014-01-06/31](#), art. 1, 056; Inwerkingtreding : 31-01-2014>

Art. 40. De rechterlijke macht wordt uitgeoefend door de hoven en rechtbanken.
De arresten en vonnissen worden in naam des Konings ten uitvoer gelegd.

Art. 41. De uitsluitend gemeentelijke of provinciale belangen worden door de gemeenteraden of de provincieraden geregeld volgens de beginselen bij de Grondwet vastgesteld. ¹ Ter uitvoering van een wet aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bedoelde meerderheid, kan de in artikel 134 bedoelde regel echter de provinciale instellingen afschaffen. In dit geval kan de in artikel 134 bedoelde regel ze vervangen door bovengemeentelijke besturen waarvan de raden de uitsluitend bovengemeentelijke belangen regelen volgens de beginselen bij de Grondwet vastgesteld. De in artikel 134 bedoelde regel moet worden aangenomen met een meerderheid van twee derden van de uitgebrachte stemmen, op voorwaarde dat de meerderheid van de leden van het betrokken Parlement aanwezig is.]¹

((De in artikel 134 bedoelde regel) stelt de bevoegdheden, de werkingsregels en de wijze van verkiezing vast van de binnengemeentelijke territoriale organen die aangelegenheden van gemeentelijk belang kunnen regelen. <W 2005-03-26/31, art. 1, 020; Inwerkingtreding : 07-04-2005>

Die binnengemeentelijke territoriale organen worden opgericht in gemeenten met meer dan 100 000 inwoners op initiatief van hun gemeenteraad. Hun leden worden rechtstreeks verkozen. Ter uitvoering van een wet, aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid regelt het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel de overige voorwaarden waaronder en de wijze waarop dergelijke binnengemeentelijke territoriale organen kunnen worden opgericht.

Dat decreet en die in artikel 134 bedoelde regel moeten worden aangenomen met een meerderheid van twee derden van de uitgebrachte stemmen, op voorwaarde dat de meerderheid van de leden van (het betrokken Parlement) aanwezig is.) <W 1997-03-11/36, art. 1, 005; Inwerkingtreding : 02-04-1997> <W 2005-02-25/40, art. 1, 019 ; Inwerkingtreding : 11-03-2005>

(Over de aangelegenheden van [¹ gemeentelijk, bovengemeentelijk of provinciaal]¹ belang kan in [¹ de betrokken gemeente, het betrokken bovengemeentelijk bestuur of de betrokken provincie]¹ een volksraadpleging worden gehouden. (De in artikel 134 bedoelde regel) regelt de nadere uitwerking en de organisatie van de volksraadpleging.) <W 1999-03-12/35, art. 1, 011; Inwerkingtreding : 09-04-1999> <W 2005-03-26/31, art. 1, 020; Inwerkingtreding : 07-04-2005>

(1)<W [2014-01-06/38](#), art. 1, 063; Inwerkingtreding : 31-01-2014>

HOOFDSTUK I. - DE FEDERALE KAMERS.

Art. 42. De leden van beide Kamers vertegenwoordigen de Natie en niet enkel degenen die hen hebben verkozen.

Art. 43.¹ § 1. Voor de bij de Grondwet bepaalde gevallen worden de gekozen leden van de Kamer van volksvertegenwoordigers in een Nederlandse en een Franse taalgroep ingedeeld op de bij de wet vastgestelde wijze.

§ 2. Voor de bij de Grondwet bepaalde gevallen worden de senatoren, met uitzondering van de senator aangewezen door het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap, in een Nederlandse en een Franse taalgroep ingedeeld.

De senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 1° en 6°, vormen de Nederlandse taalgroep van de Senaat. De senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 2° tot 4° en 7°, vormen de Franse taalgroep van de Senaat.

Overgangsbepaling

Dit artikel treedt in werking op de dag van de verkiezingen met het oog op de algehele vernieuwing van de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014.

Tot die dag zijn de volgende bepalingen van toepassing :

" § 1. Voor de bij de Grondwet bepaalde gevallen worden de gekozen leden van elke Kamer in een Nederlandse en een Franse taalgroep ingedeeld op de bij de wet vastgestelde wijze.

§ 2. De senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 1°, 3° en 6°, vormen de Nederlandse taalgroep van de Senaat. De senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 2°, 4° en 7° vormen de Franse taalgroep van de Senaat".]¹

(1)<W [2014-01-06/07](#), art. 1, 036; Inwerkingtreding : 31-01-2014>

Art. 44.De Kamers komen van rechtswege bijeen ieder jaar, de tweede dinsdag van oktober, behalve wanneer zij reeds voordien door de Koning zijn bijeengeroepen.

De Kamers moeten ieder jaar ten minste veertig dagen in zitting blijven. [¹ De Senaat is een niet-permanent orgaan.]¹

De zitting wordt door de Koning gesloten.

De Koning heeft het recht de Kamers in buitengewone zitting bijeen te roepen.

[¹ Overgangsbepaling

De tweede zin van het tweede lid treedt in werking op de dag van de verkiezingen met het oog op de algehele vernieuwing van de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014.]¹

(1)<W [2014-01-06/08](#), art. 1, 037; Inwerkingtreding : 31-01-2014>

Art. 45. De Koning kan de Kamers verdagen. Evenwel mag de verdaging, zonder instemming van de Kamers, de termijn van een maand niet overschrijden, noch gedurende eenzelfde zitting worden herhaald.

Art. 46.De Koning heeft enkel het recht de Kamer van volksvertegenwoordigers te ontbinden wanneer zij, bij volstreekte meerderheid van haar leden :

1° hetzij een motie van vertrouwen in de federale Regering verwerpt en niet binnen een termijn van

drie dagen, te rekenen van de dag van de verwerping van de motie, een opvolger voor de Eerste Minister voor benoeming aan de Koning voordraagt;

2° hetzij een motie van wantrouwen tegen de federale Regering aanneemt en niet tegelijk een opvolger voor de Eerste Minister voor benoeming aan de Koning voordraagt.

Over moties van vertrouwen en wantrouwen kan slechts gestemd worden na verloop van achtenveertig uur, volgend op de indiening van de motie.

Bovendien kan de Koning bij ontslag van de federale Regering de Kamer van volksvertegenwoordigers ontbinden, nadat deze daarmee bij volstreckte meerderheid van haar leden heeft ingestemd.

[¹ Het ontbindingsbesluit bevat de oproeping van de kiezers binnen veertig dagen en bijeenroeping van de Kamer van volksvertegenwoordigers binnen twee maanden.

In geval van ontbinding van beide Kamers overeenkomstig artikel 195 worden de Kamers binnen drie maanden bijeengeroepen.]¹

[¹ In geval van vervroegde ontbinding zal de nieuwe federale zittingsperiode uiterlijk duren tot de dag van de eerstvolgende verkiezingen voor het Europese Parlement die op deze ontbinding volgen.]¹

[¹ Overgangsbepaling

Een wet, aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid, bepaalt na de verkiezingen voor het Europese Parlement van 2014 de datum waarop het zesde lid in werking treedt. Deze datum stemt overeen met de datum van inwerkingtreding van artikel 65, derde lid, en artikel 118, § 2, vierde lid.

Het vierde en het vijfde lid treden in werking op de dag van de verkiezingen met het oog op de algehele vernieuwing van de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014. Tot die datum zijn, in plaats van het vierde en het vijfde lid, de volgende bepalingen van toepassing :

"De ontbinding van de Kamer van volksvertegenwoordigers heeft de ontbinding van de Senaat tot gevolg.

Het ontbindingsbesluit bevat oproeping van de kiezers binnen veertig dagen en bijeenroeping van de Kamers binnen twee maanden.

De ontbinding van de Kamer van volksvertegenwoordigers die aanleiding zou geven tot de federale wetgevende verkiezingen die op dezelfde dag zullen worden gehouden als de verkiezingen voor de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014, heeft de ontbinding van de Senaat tot gevolg. De kiezers voor de Kamer van volksvertegenwoordigers worden opgeroepen binnen veertig dagen. De Kamers worden bijeengeroepen binnen drie maanden.".]¹

(1)<W [2014-01-06/09](#), art. 1, 038; Inwerkingtreding : 31-01-2014>

Art. 47. De vergaderingen van de Kamers zijn openbaar.

Elke Kamer vergadert evenwel met gesloten deuren, op verzoek van haar voorzitter of van tien leden. Zij beslist daarna, bij volstreckte meerderheid, of de vergadering in het openbaar zal worden hervat ter behandeling van hetzelfde onderwerp.

Art. 48. Elke Kamer onderzoekt de geloofsbrieven van haar leden en beslecht de geschillen die hieromtrent rijzen.

Art. 49. Men kan niet tegelijk lid van beide Kamers zijn.

Art. 50. Een lid van een van beide Kamers dat voor de Koning tot minister wordt benoemd en de benoeming aanneemt, houdt op zitting te hebben en neemt zijn mandaat weer op wanneer de Koning een einde heeft gemaakt aan zijn ambt van minister. De wet stelt de nadere regelen van zijn vervanging in de betrokken Kamer vast.

Art. 51. Een lid van een van beide Kamers dat door de federale Regering wordt benoemd tot een ander bezoldigd ambt dan dat van minister en de benoeming aanneemt, houdt onmiddellijk op zitting te hebben en treedt niet weder in functie dan krachtens een nieuwe verkiezing.

Art. 52. Bij iedere zitting benoemt elke Kamer haar voorzitter, haar ondervoorzitters en stelt haar bureau samen.

Art. 53. Elk besluit wordt bij volstreekte meerderheid van stemmen genomen, behoudens hetgeen door de reglementen der Kamers zal worden bepaald met betrekking tot verkiezingen en voordrachten.

Bij staking van stemmen is het behandelde voorstel verworpen.

Geen van beide Kamers kan een besluit nemen indien niet de meerderheid van haar leden aanwezig is.

Art. 54. Behoudens voor de begrotingen alsook voor de wetten waarvoor een bijzondere meerderheid is vereist, kan een met redenen omklede motie, ondertekend door ten minste drie vierden van de leden van een der taalgroepen en ter tafel gelegd na de indiening van het verslag en vóór de eindstemming in openbare vergadering, verklaren dat de bepalingen die zij aanwijst in een ontwerp of voorstel van wet de betrekkingen tussen de gemeenschappen ernstig in het gedrang kunnen brengen.

In dat geval wordt de parlementaire procedure opgeschort en de motie verwezen naar de Ministerraad, die binnen dertig dagen daarover zijn gemotiveerd advies geeft en de betrokken Kamer uitnodigt zich uit te spreken hetzij over dit advies, hetzij over het eventueel geamendeerde ontwerp of voorstel.

Deze procedure kan slechts eenmaal worden toegepast door de leden van een taalgroep betreffende eenzelfde ontwerp of voorstel van wet.

Art. 55. De stemmingen geschieden bij zitten en opstaan of bij naamafroeping; over de wetten in hun geheel wordt altijd bij naamafroeping gestemd. Verkiezingen en voordrachten van kandidaten geschieden bij geheime stemming.

Art. 56.^[1] De Kamer van volksvertegenwoordigers heeft het recht van onderzoek.

De Senaat kan, op verzoek van vijftien van zijn leden, op verzoek van de Kamer van volksvertegenwoordigers, van een Gemeenschaps-of Gewestparlement of van de Koning, bij volstreekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen, met ten minste een derde van de uitgebrachte stemmen in elke taalgroep, beslissen dat een vraagstuk dat eveneens gevolgen heeft voor de bevoegdheden van de gemeenschappen of de gewesten, het voorwerp zal uitmaken van een informatieverlag. Het verslag wordt goedgekeurd bij volstreekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen, met ten minste een derde van de uitgebrachte stemmen in elke taalgroep.

Overgangsbepaling

Dit artikel treedt in werking op de dag van de verkiezingen met het oog op de algehele vernieuwing van de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014. Tot die dag is de volgende bepaling van toepassing :

"Elke Kamer heeft het recht van onderzoek."^[1]

(1)<W [2014-01-06/18](#), art. 1, 046; Inwerkingtreding : 31-01-2014>

Art. 57. Het is verboden in persoon aan de Kamers verzoekschriften aan te bieden.

^[1] De Kamer van volksvertegenwoordigers heeft het recht de bij haar ingediende verzoekschriften naar de ministers te verwijzen. De ministers zijn verplicht omtrent de inhoud uitleg te verstrekken, zo dikwijls als de Kamer het eist.^[1]

^[1] Overgangsbepaling

Het tweede lid treedt in werking op de dag van de verkiezingen met het oog op de algehele vernieuwing van de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014. Tot die dag is de volgende bepaling van toepassing in plaats van het tweede lid :

"Elke Kamer heeft het recht de bij haar ingediende verzoekschriften naar de ministers te verwijzen.

De ministers zijn verplicht omtrent de inhoud uitleg te verstrekken, zo dikwijls als de Kamer het eist."^[1]

(1)<W [2014-01-06/19](#), art. 1, 047; Inwerkingtreding : 31-01-2014>

Art. 58. Geen lid van een van beide Kamers kan worden vervolgd of aan enig onderzoek onderworpen

naar aanleiding van een mening of een stem, in de uitoefening van zijn functie uitgebracht.

Art. 59. <W 1997-02-28/31, art. 1, 004; Inwerkingtreding : 01-03-1997> Behalve bij ontdekking op heterdaad kan geen lid van een van beide Kamers, tijdens de zitting en in strafzaken, worden verwezen naar of rechtstreeks gedagvaard voor een hof of een rechtbank, of worden aangehouden dan met verlof van de Kamer waarvan een lid deel uitmaakt.

Behalve bij ontdekking op heterdaad kunnen de dwangmaatregelen waarvoor het optreden van een rechter is vereist, ten opzichte van een lid van een van beide kamers, tijdens de zitting en in strafzaken, alleen worden bevolen door de eerste voorzitter van het hof van beroep op verzoek van de bevoegde rechter. Deze beslissing wordt aan de voorzitter van de betrokken Kamer meegedeeld.

Huiszoeking of inbeslagneming krachtens het voorgaande lid kan alleen geschieden in aanwezigheid van de voorzitter van de betrokken Kamer of van een door hem aangewezen lid.

De vervolging in strafzaken van een lid van een van beide Kamers kan, tijdens de zitting, enkel worden ingesteld door de ambtenaren van het openbaar ministerie en de bevoegde ambtenaren.

In elke stand van het onderzoek kan het betrokken lid van een van beide Kamers, tijdens de zitting en in strafzaken, aan de Kamer waarvan hij deel uitmaakt de schorsing van de vervolging vragen. Deze Kamer dient hiertoe met een meerderheid van twee derden van de uitgebrachte stemmen te beslissen.

De hechtenis van een lid van een van beide Kamers of zijn vervolging voor een hof of een rechtbank wordt tijdens de zitting geschorst indien de Kamer waarvan het lid deel uitmaakt, het vordert.

Art. 60. Elke Kamer bepaalt, in haar reglement, de wijze waarop zij haar bevoegdheden uitoefent.

Afdeling I. - De Kamer van volksvertegenwoordigers.

Art. 61. De leden van de Kamer van volksvertegenwoordigers worden rechtstreeks gekozen door de burgers die volle achttien jaar oud zijn en die niet verkeren in een der gevallen van uitsluiting bij de wet bepaald.

Iedere kiezer heeft recht op slechts één stem.

Art. 62. De samenstelling van de kiescolleges wordt door de wet geregeld.

De verkiezingen geschieden volgens het stelsel van evenredige vertegenwoordiging dat door de wet wordt vastgesteld.

De stemming is verplicht en geheim. Zij heeft plaats in de gemeente, behoudens de bij de wet te stellen uitzonderingen.

Art. 63. § 1. De Kamer van volksvertegenwoordigers telt honderdvijftig leden.

§ 2. Elke kieskring telt zoveel keren een zetel als de federale deler in het cijfer van de bevolking van de kieskring begrepen is. De federale deler wordt verkregen door het bevolkingscijfer van het Rijk te delen door honderdvijftig.

De overblijvende zetels worden toegewezen aan de kieskringen met het grootste nog niet vertegenwoordigde bevolkingsoverschot.

§ 3. De indeling van de leden van de Kamer van volksvertegenwoordigers over de kieskringen wordt door de Koning bepaald in verhouding tot de bevolking.

Het cijfer van de bevolking van elke kieskring wordt om de tien jaar vastgesteld door een volkstelling of door enig ander middel, bepaald door de wet. De Koning maakt binnen een termijn van zes maanden de uitslagen bekend.

Binnen een termijn van drie maanden na die bekendmaking bepaalt de Koning het aantal zetels dat aan iedere kieskring toekomt.

De nieuwe indeling wordt toegepast vanaf de eerstvolgende algemene verkiezingen.

§ 4. De wet bepaalt de kieskringen; zij bepaalt eveneens de voorwaarden waaraan men moet voldoen om kiezer te zijn, alsmede het verloop van de kiesverrichtingen.

¹ Teneinde de gewettigde belangen van de Nederlandstaligen en de Franstaligen in de vroegere provincie Brabant te vrijwaren, voorziet de wet echter in bijzondere modaliteiten.

Aan de regels die deze bijzondere modaliteiten vaststellen, kan geen wijziging worden aangebracht dan

bij een wet aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid.]¹

(1)<W [2012-07-19/20](#), art. 1, 029; Inwerkingtreding : 22-08-2012>

Art. 64. Om verkiesbaar te zijn moet men :

1° Belg zijn;

2° het genot hebben van de burgerlijke en politieke rechten;

3° [¹ de volle leeftijd van achttien jaar hebben bereikt;]¹

4° zijn woonplaats hebben in België.

Geen andere voorwaarde tot verkiesbaarheid kan worden vereist.

[¹ Overgangsbepaling

Het eerste lid, 3°, treedt in werking op de dag van de verkiezingen met het oog op de algehele vernieuwing van de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014. Tot die dag moet men,

onverminderd artikel 64, eerste lid, 1°, 2° en 4°, de volle leeftijd van eenentwintig jaar hebben bereikt.]¹

(1)<W [2014-01-06/10](#), art. 1, 039; Inwerkingtreding : 31-01-2014>

Art. 65. [¹ De leden van de Kamer van volksvertegenwoordigers worden gekozen voor vijf jaar.

De Kamer wordt om de vijf jaar geheel vernieuwd.

De verkiezingen voor de Kamer vinden plaats op dezelfde dag als de verkiezingen voor het Europese Parlement.

Overgangsbepaling

Een wet, aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid, bepaalt na de verkiezingen voor het Europese Parlement van 2014 de datum waarop het derde lid in werking treedt. Die datum stemt overeen met de datum van inwerkingtreding van artikel 46, zesde lid, en artikel 118, § 2, vierde lid.

Federale wetgevende verkiezingen zullen in elk geval op dezelfde dag plaatsvinden als de eerste verkiezingen voor het Europese Parlement die volgen op de bekendmaking van deze herziening in het Belgisch Staatsblad.]¹

(1)<W [2014-01-06/32](#), art. 1, 057; Inwerkingtreding : 31-01-2014>

Art. 66. Ieder lid van de Kamer van volksvertegenwoordigers geniet een jaarlijkse vergoeding van twaalfduizend frank.

(Binnen de grenzen van de Staat hebben de leden van de Kamer van volksvertegenwoordigers vrij verkeer op alle verkeerswegen door de openbare overheden geëxploiteerd of in concessie gegeven.) <W [1996-03-25/32](#), art. 1, 002; Inwerkingtreding : 1996-04-29>

(Lid 3 opgeheven.) <W [1996-03-25/32](#), art. 1, 002; Inwerkingtreding : 1996-04-19>

Aan de Voorzitter van de Kamer van volksvertegenwoordigers kan een jaarlijkse vergoeding worden toegekend, aan te rekenen op de dotatie bestemd voor de dekking der uitgaven van deze vergadering.

De Kamer bepaalt het bedrag dat van de vergoeding mag worden ingehouden als bijdrage in de lijfrente- of pensioenkas waarvan zij de oprichting wenselijk acht.

Afdeling II. - De Senaat.

Art. 67. [¹ § 1. De Senaat telt zestig senatoren, van wie :

1° negentwintig senatoren aangewezen door het Vlaams Parlement uit het Vlaams Parlement of uit de Nederlandse taalgroep van het Parlement van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest;

2° tien senatoren aangewezen door en uit het Parlement van de Franse Gemeenschap;

3° acht senatoren aangewezen door en uit het Parlement van het Waalse Gewest;

4° twee senatoren aangewezen door en uit de Franse taalgroep van het Parlement van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest;

5° een senator aangewezen door en uit het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap;

6° zes senatoren aangewezen door de senatoren bedoeld in 1°;

7° vier senatoren aangewezen door de senatoren bedoeld in 2° tot 4°.

§ 2. Ten minste een van de senatoren bedoeld in § 1, 1°, heeft op de dag van zijn verkiezing zijn woonplaats in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad.

Drie van de senatoren bedoeld in § 1, 2°, maken deel uit van de Franse taalgroep van het Parlement van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. In afwijking van § 1, 2°, hoeft een van deze drie senatoren geen lid te zijn van het Parlement van de Franse Gemeenschap.

§ 3. Niet meer dan twee derden van de senatoren zijn van hetzelfde geslacht.

§ 4. Indien een lijst bedoeld in artikel 68, § 2, niet vertegenwoordigd is door senatoren bedoeld in respectievelijk § 1, 1°, of § 1, 2°, 3° of 4°, kan de aanwijzing van de senatoren bedoeld in § 1, 6°, of § 1, 7°, gebeuren door de volksvertegenwoordigers die verkozen zijn op de voornoemde lijst.

Overgangsbepaling

Dit artikel treedt in werking op de dag van de verkiezingen met het oog op algehele vernieuwing van de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014. Tot die dag zijn de volgende bepalingen van toepassing :

" § 1. Onverminderd artikel 72, telt de Senaat eenenzeventig senatoren, van wie:

1° vijftig senatoren, overeenkomstig artikel 61 gekozen door het Nederlandse kiescollege;

2° vijftien senatoren, overeenkomstig artikel 61 gekozen door het Franse kiescollege;

3° tien senatoren, aangewezen door en uit het Parlement van de Vlaamse Gemeenschap, Vlaams Parlement genoemd;

4° tien senatoren, aangewezen door en uit het Parlement van de Franse Gemeenschap;

5° een senator, aangewezen door en uit het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap;

6° zes senatoren, aangewezen door de senatoren bedoeld in 1° en 3°;

7° vier senatoren, aangewezen door de senatoren bedoeld in 2° en 4°.

Bij de algehele vernieuwing van hun Parlement die niet samenvalt met de vernieuwing van de Senaat, behouden de senatoren bedoeld in het eerste lid, 3° tot 5°, die geen zitting meer hebben in hun Parlement, het mandaat van senator tot de opening van de eerste zitting na de vernieuwing van hun Parlement.

§ 2. Ten minste een van de senatoren bedoeld in § 1, 1°, 3° en 6°, heeft op de dag van zijn verkiezing zijn woonplaats in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad.

Ten minste zes van de senatoren bedoeld in § 1, 2°, 4° en 7°, hebben op de dag van hun verkiezing hun woonplaats in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad. Indien niet ten minste vier van de senatoren bedoeld in § 1, 2°, op de dag van hun verkiezing hun woonplaats hebben in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad, moeten ten minste twee van de senatoren bedoeld in § 1, 4°, op de dag van hun verkiezing hun woonplaats hebben in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad."]¹

(1)<W [2014-01-06/11](#), art. 1, 040; Inwerkingtreding : 31-01-2014>

Art. 68.¹ § 1. De Senaatszetels bedoeld in artikel 67, § 1, 1°, worden verdeeld onder de lijsten, volgens het door de wet bepaalde stelsel van evenredige vertegenwoordiging, op grond van de opgetelde stemcijfers van de lijsten, behaald in de verschillende kieskringen bij de verkiezingen voor het Vlaams Parlement, overeenkomstig de bij de wet bepaalde regels.

De lijsten, waarvan de stemcijfers worden opgeteld krachtens het eerste lid, mogen enkel deelnemen aan de zetelverdeling voor de Senaat bedoeld in artikel 67, § 1, 1°, indien zij ten minste een zetel in het Vlaams Parlement hebben behaald.

De Senaatszetels bedoeld in artikel 67, § 1, 2° tot 4°, worden verdeeld onder de lijsten, volgens het door de wet bepaalde stelsel van evenredige vertegenwoordiging, op grond van de optelling van de stemcijfers van de lijsten, behaald in de verschillende kieskringen bij de verkiezingen voor het Parlement van het Waalse Gewest, en van de stemcijfers van de lijsten voor de Franse taalgroep, behaald bij de verkiezingen voor het Parlement van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, overeenkomstig de bij de wet bepaalde regels.

De lijsten, waarvan de stemcijfers worden opgeteld krachtens het derde lid, mogen enkel deelnemen aan de zetelverdeling voor de Senaat bedoeld in artikel 67, § 1, 2° tot 4°, indien zij ten minste een zetel in respectievelijk het Parlement van de Franse Gemeenschap, het Waals Parlement en de Franse taalgroep

van het Parlement van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest hebben behaald.

De wet regelt de aanwijzing van de senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 1° tot 4°, met uitzondering van de nadere regelen die overeenkomstig een wet, aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid, door de gemeenschapsparlementen, ieder wat hem betreft, bij decreet worden vastgesteld. Dat decreet moet worden aangenomen met een meerderheid van twee derden van de uitgebrachte stemmen, op voorwaarde dat de meerderheid van de leden van het betrokken Parlement aanwezig is.

De senator bedoeld in artikel 67, § 1, 5°, wordt aangewezen door het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap bij volstrekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen.

§ 2. De Senaatszetels bedoeld in artikel 67, § 1, 6° en 7°, worden verdeeld onder de lijsten overeenkomstig de bij de wet bepaalde regels op grond van de optelling van de stemcijfers van de lijsten, behaald bij de verkiezingen voor de Kamer van volksvertegenwoordigers, volgens het door de wet bepaalde stelsel van evenredige vertegenwoordiging. Dit is het stelsel dat gebruikt wordt in artikel 63, § 2. Een wet aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid, bepaalt de territoriale omschrijvingen waarvan de stemmen in aanmerking worden genomen voor de verdeling van de Senaatszetels bedoeld in artikel 67, § 1, 6° en 7°, van respectievelijk de Nederlandse en de Franse taalgroep van de Senaat.

Een lijst kan slechts in aanmerking worden genomen voor de zetelverdeling van een enkele taalgroep.

De wet bepaalt de aanwijzing van de senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 6° en 7°.

Overgangsbepaling

Dit artikel treedt in werking op de dag van de verkiezingen met het oog op de algehele vernieuwing van de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014, met uitzondering van paragraaf 2, eerste lid, laatste zin. Tot die dag zijn de volgende bepalingen van toepassing :

" § 1. Het totaal aantal senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 1°, 2°, 3°, 4°, 6° en 7°, wordt in elke taalgroep, op grond van het stemcijfer van de lijsten behaald bij de verkiezing van de senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 1° en 2°, verdeeld volgens het stelsel van evenredige vertegenwoordiging dat door de wet wordt vastgesteld.

Voor de aanwijzing van de senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 3° en 4°, komen alleen de lijsten in aanmerking waarop ten minste een senator bedoeld in artikel 67, § 1, 1° en 2°, gekozen is en voor zover voldoende op deze lijsten gekozen leden zitting hebben in, naar gelang van het geval, het Parlement van de Vlaamse Gemeenschap of het Parlement van de Franse Gemeenschap.

Voor de aanwijzing van de senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 6° en 7°, komen alleen de lijsten in aanmerking waarop ten minste een senator bedoeld in artikel 67, § 1, 1° en 2°, gekozen is.

§ 2. Voor de verkiezing van de senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 1° en 2°, is de stemming verplicht en geheim. Zij heeft plaats in de gemeente, behoudens de bij de wet te stellen uitzonderingen.

§ 3. Voor de verkiezing van de senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 1° en 2°, bepaalt de wet de kieskringen en de samenstelling van de kiescolleges; zij bepaalt eveneens de voorwaarden waaraan men moet voldoen om kiezer te zijn, alsmede het verloop van de kiesverrichtingen.

De wet regelt de aanwijzing van de senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 3° tot 5°, met uitzondering van de nadere regelen die overeenkomstig een wet, aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid, door de gemeenschapsparlementen, elk voor zich, bij decreet worden vastgesteld. Dat decreet moet worden aangenomen met een meerderheid van twee derden van de uitgebrachte stemmen, op voorwaarde dat de meerderheid van de leden van het betrokken Parlement aanwezig is.

De senator bedoeld in artikel 67, § 1, 5°, wordt aangewezen door het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap bij volstrekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen.

De wet regelt de aanwijzing van de senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 6° en 7°." ¹

(1) <W [2014-01-06/12](#), art. 1, 041; Inwerkingtreding : 31-01-2014>

Art. 69.¹ Om tot senator aangewezen te kunnen worden, moet men :

1° Belg zijn;

2° het genot hebben van de burgerlijke en politieke rechten;

3° de volle leeftijd van achttien jaar hebben bereikt;

4° zijn woonplaats hebben in België.

Overgangsbepaling

Dit artikel treedt in werking op de dag van de verkiezingen met het oog op de algehele vernieuwing van de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014. Tot die dag zijn de volgende bepalingen van toepassing :

"Om tot senator gekozen of aangewezen te kunnen worden moet men :

1° Belg zijn;

2° het genot hebben van de burgerlijke en politieke rechten;

3° de volle leeftijd van eenentwintig jaar hebben bereikt;

4° zijn woonplaats hebben in België.".]¹

(1)<W [2014-01-06/13](#), art. 1, 042; Inwerkingtreding : 31-01-2014>

Art. 70.] ¹ Het mandaat van de senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 1° tot 5°, vangt aan op de dag van hun eedaflegging in de Senaat en eindigt, na de algehele vernieuwing van het Parlement dat hen heeft aangewezen, op de dag van de opening van de eerste zitting ervan.

Het mandaat van de senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 6° en 7°, vangt aan op de dag van hun eedaflegging in de Senaat en eindigt op de dag van de opening van de eerste zitting van de Kamer van volksvertegenwoordigers na de algehele vernieuwing ervan.

Overgangsbepaling

Dit artikel treedt in werking op de dag van de verkiezingen met het oog op de algehele vernieuwing van de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014. Tot die datum zijn de volgende bepalingen van toepassing :

"De senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 1° en 2°, worden gekozen voor vier jaar. De senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 6° en 7°, worden aangewezen voor vier jaar.

In elk geval wordt de Senaat algeheel vernieuwd bij de verkiezingen voor de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014.".]¹

(1)<W [2014-01-06/14](#), art. 1, 043; Inwerkingtreding : 31-01-2014>

Art. 71. De senatoren genieten geen wedde.

Zij hebben evenwel recht op vergoeding van hun onkosten [¹ ...]¹.

[¹ De vergoeding van de senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 1° tot 4°, wordt bepaald door het Gemeenschaps- of Gewestparlement dat hen aanwijst. De vergoeding valt ten laste van dit Parlement.

De vergoeding van de senator bedoeld in artikel 67, § 1, 5°, stemt overeen met de vergoeding van de senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 3°, en valt ten laste van het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap.

De vergoeding van de senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 6° en 7°, valt ten laste van de dotatie van de Senaat.]¹

(Binnen de grenzen van de Staat hebben de senatoren vrij verkeer op alle verkeerswegen door de openbare overheden geëxploiteerd of in concessie gegeven.) <W 1996-03-25/33, art. 1, 003; Inwerkingtreding : 1996-04-19>

(lid 4 opgeheven) <W 1996-03-25/33, art. 1, 003; Inwerkingtreding : 1996-04-19>

[¹ Overgangsbepaling

De invoeging van het derde tot en met het vijfde lid van dit artikel treedt in werking op de dag van de verkiezingen met het oog op de algehele vernieuwing van de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014.

Tot die dag hebben de senatoren recht op een vergoeding van vierduizend frank per jaar.]¹

(1)<W [2014-01-06/15](#), art. 1, 044; Inwerkingtreding : 31-01-2014>

Art. 72.

<Opgeheven bij W [2014-01-06/16](#), art. 1, 071; Inwerkingtreding : 25-05-2014>

Art. 73. Elke vergadering van de Senaat die mocht worden gehouden buiten de zitting van de Kamer van volksvertegenwoordigers, is van rechtswege nietig.

HOOFDSTUK II. - DE FEDERALE WETGEVENDE MACHT.

Art. 74.^[1] In afwijking van artikel 36 wordt de federale wetgevende macht gezamenlijk uitgeoefend door de Koning en de Kamer van volksvertegenwoordigers voor de andere aangelegenheden dan die bedoeld in de artikelen 77 en 78.

Overgangsbepaling

Dit artikel treedt in werking op de dag van de verkiezingen met het oog op de algehele vernieuwing van de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014. Tot die dag zijn de volgende bepalingen van toepassing :

"In afwijking van artikel 36 wordt de federale wetgevende macht gezamenlijk uitgeoefend door de Koning en de Kamer van volksvertegenwoordigers voor :

1° het verlenen van naturalisaties;

2° de wetten betreffende de burgerrechtelijke en strafrechtelijke aansprakelijkheid van de ministers van de Koning;

3° de begrotingen en de rekeningen van de Staat, onverminderd artikel 174, eerste lid, tweede zin;

4° de vaststelling van het legercontingent.".]^[1]

(1)<W [2014-01-06/21](#), art. 1, 049; Inwerkingtreding : 31-01-2014>

Art. 75.^[1] Het recht van initiatief behoort aan elke tak van de federale wetgevende macht. Het initiatiefrecht van de Senaat is evenwel beperkt tot de aangelegenheden bedoeld in artikel 77.

Voor de aangelegenheden bedoeld in artikel 78 worden de wetsontwerpen die aan de Kamers op initiatief van de Koning worden voorgelegd, ingediend in de Kamer van volksvertegenwoordigers en vervolgens overgezonden aan de Senaat.

Overgangsbepaling

Dit artikel treedt in werking op de dag van de verkiezingen met het oog op de algehele vernieuwing van de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014. Tot die dag zijn de volgende bepalingen van toepassing :

"Het recht van initiatief behoort aan elke tak van de federale wetgevende macht.

Behalve voor de aangelegenheden bedoeld in artikel 77 worden de wetsontwerpen voorgelegd aan de Kamers op initiatief van de Koning, ingediend in de Kamer van volksvertegenwoordigers en vervolgens overgezonden aan de Senaat.

De wetsontwerpen houdende instemming met verdragen voorgelegd aan de Kamers op initiatief van de Koning, worden ingediend in de Senaat en vervolgens overgezonden aan de Kamer van volksvertegenwoordigers.".]^[1]

(1)<W [2014-01-06/24](#), art. 1, 052; Inwerkingtreding : 31-01-2014>

Art. 76. Een wetsontwerp kan door een Kamer eerst worden aangenomen nadat daarover artikelsgewijs is gestemd.

De Kamers hebben het recht de artikelen en de voorgestelde amendementen te wijzigen en te splitsen.

[^[1] Het reglement van de Kamer van volksvertegenwoordigers voorziet in een procedure van een tweede lezing.]^[1]

[^[1] Overgangsbepaling

Het derde lid treedt in werking op de dag van de verkiezingen met het oog op de algehele vernieuwing van de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014.]^[1]

(1)<W [2014-01-06/25](#), art. 1, 053; Inwerkingtreding : 31-01-2014>

Art. 77.¹ De Kamer van volksvertegenwoordigers en de Senaat zijn gelijkelijk bevoegd voor :

1° de verklaring tot herziening van de Grondwet, alsook de herziening en de coördinatie van de Grondwet;

2° de aangelegenheden die krachtens de Grondwet door beide wetgevende Kamers dienen te worden geregeld;

3° de wetten aan te nemen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid;

4° de wetten met betrekking tot de instellingen van de Duitstalige Gemeenschap en de financiering ervan;

5° de wetten met betrekking tot de financiering van politieke partijen en de controle op de verkiezingsuitgaven;

6° de wetten met betrekking tot de organisatie van de Senaat en het statuut van senator.

Een wet aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid, kan andere aangelegenheden aanduiden waarvoor de Kamer van volksvertegenwoordigers en de Senaat gelijkelijk bevoegd zijn.

Overgangsbepaling

Dit artikel treedt in werking op de dag van de verkiezingen met het oog op de algehele vernieuwing van de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014. Tot die dag zijn de volgende bepalingen van toepassing :

"De Kamer van volksvertegenwoordigers en de Senaat zijn gelijkelijk bevoegd voor :

1° de verklaring tot herziening van de Grondwet en de herziening van de Grondwet;

2° de aangelegenheden die krachtens de Grondwet door beide wetgevende Kamers dienen te worden geregeld;

3° de wetten bedoeld in de artikelen 5, 39, 43, 50, 68, 71, 77, 82, 115, 117, 118, 121, 123, 127 tot 131, 135 tot 137, 140 tot 143, 145, 146, 163, 165, 166, 167, § 1, derde lid, § 4 en § 5, 169, 170, § 2, tweede lid, § 3, tweede en derde lid, § 4, tweede lid, en 175 tot 177, evenals de wetten ter uitvoering van de voormelde wetten en artikelen;

4° de wetten aan te nemen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid, evenals de wetten ter uitvoering hiervan;

5° de wetten bedoeld in artikel 34;

6° de wetten houdende instemming met verdragen;

7° de wetten aangenomen overeenkomstig artikel 169 om de naleving van internationale of supranationale verplichtingen te verzekeren;

8° de wetten op de Raad van State;

9° de organisatie van de hoven en rechtbanken;

10° de wetten tot goedkeuring van samenwerkingsakkoorden tussen de Staat, de gemeenschappen en de gewesten.

Een wet aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid, kan andere wetten aanduiden waarvoor de Kamer van volksvertegenwoordigers en de Senaat gelijkelijk bevoegd zijn."¹

(1)<W [2014-01-06/22](#), art. 1, 050; Inwerkingtreding : 31-01-2014>

Art. 78.¹ § 1. Onder voorbehoud van artikel 77, wordt het wetsontwerp dat door de Kamer van volksvertegenwoordigers is aangenomen in de hierna vermelde aangelegenheden, overgezonden aan de Senaat :

1° de wetten ter uitvoering van de wetten aan te nemen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid;

2° de wetten bedoeld in de artikelen 5, 39, 115, 117, 118, 121, 123, 127 tot 129, 131, 135 tot 137, 141 tot 143, 163, 165, 166, 167, § 1, derde lid, 169, 170, § 2, tweede lid, § 3, tweede en derde lid, en § 4, tweede lid, 175 en 177, evenals de wetten ter uitvoering van de voormelde wetten en artikelen, met uitzondering van de wetgeving met betrekking tot de organisatie van de geautomatiseerde stemming;

3° de wetten aangenomen overeenkomstig artikel 169 om de naleving van internationale of supranationale verplichtingen te verzekeren;

4° de wetten op de Raad van State en op de federale administratieve rechtscolleges.

Een wet aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid, kan andere aangelegenheden

aanduiden die de Senaat overeenkomstig de procedure bepaald in dit artikel kan onderzoeken.

§ 2. Op verzoek van de meerderheid van zijn leden met ten minste een derde van de leden van elke taalgroep, onderzoekt de Senaat het wetsontwerp. Dat verzoek wordt geformuleerd binnen vijftien dagen na de ontvangst van het wetsontwerp.

De Senaat kan, binnen een termijn die dertig dagen niet te boven mag gaan :

- beslissen dat er geen reden is om het wetsontwerp te amenderen;
- het wetsontwerp na amendering aannemen.

Indien de Senaat zich niet binnen de voorgeschreven termijn heeft uitgesproken of indien hij de Kamer van volksvertegenwoordigers in kennis heeft gesteld van zijn beslissing om het wetsontwerp niet te amenderen, zendt de Kamer van volksvertegenwoordigers het ontwerp over aan de Koning.

Indien het ontwerp is geamendeerd, zendt de Senaat het over aan de Kamer van volksvertegenwoordigers, die een definitieve beslissing neemt door het wetsontwerp hetzij aan te nemen, hetzij te amenderen.

Overgangsbepaling

Dit artikel treedt in werking op de dag van de verkiezingen met het oog op de algehele vernieuwing van de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014. Tot die dag zijn de volgende bepalingen van toepassing :

"In de andere aangelegenheden dan die bedoeld in de artikelen 74 en 77, wordt het wetsontwerp dat door de Kamer van volksvertegenwoordigers is aangenomen, overgezonden aan de Senaat.

Op verzoek van ten minste vijftien van zijn leden onderzoekt de Senaat het wetsontwerp. Dat verzoek wordt geformuleerd binnen vijftien dagen na de ontvangst van het ontwerp.

De Senaat kan, binnen een termijn die zestig dagen niet te boven mag gaan :

- beslissen dat er geen reden is om het wetsontwerp te amenderen;
- het ontwerp na amendering aannemen.

Indien de Senaat zich niet binnen de voorgeschreven termijn heeft uitgesproken of indien hij de Kamer van volksvertegenwoordigers in kennis heeft gesteld van zijn beslissing om het wetsontwerp niet te amenderen, zendt de Kamer van volksvertegenwoordigers het ontwerp over aan de Koning.

Indien het ontwerp is geamendeerd, zendt de Senaat het over aan de Kamer van volksvertegenwoordigers, die een definitieve beslissing neemt door alle of sommige van de door de Senaat aangenomen amendementen hetzij aan te nemen, hetzij te verwerpen."]¹

(1)<W [2014-01-06/23](#), art. 1, 051; Inwerkingtreding : 31-01-2014>

Art. 79.

<Opgeheven bij W [2014-01-06/26](#), art. 1, 072; Inwerkingtreding : 25-05-2014>

Art. 80.

<Opgeheven bij W [2014-01-06/27](#), art. 1, 073; Inwerkingtreding : 25-05-2014>

Art. 81.

<Opgeheven bij W [2014-01-06/28](#), art. 1, 074; Inwerkingtreding : 25-05-2014>

Art. 82. Een parlementaire overlegcommissie, paritair samengesteld uit leden van de Kamer van volksvertegenwoordigers en van de Senaat, regelt de bevoegdheidsconflicten tussen de twee Kamers en kan, in onderlinge overeenstemming, te allen tijde [¹ de in artikel 78 voorgeschreven termijn]¹ van onderzoek verlengen.

Is er geen meerderheid in de twee samenstellende delen van de commissie, dan beslist deze bij meerderheid van twee derden van haar leden.

Een wet bepaalt de samenstelling en de werkwijze van de commissie, alsmede de berekeningswijze van [¹ de in artikel 78 gestelde termijnen]¹.

[¹ Overgangsbepaling

Dit artikel treedt in werking op de dag van de verkiezingen met het oog op de algehele vernieuwing van de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014. Tot die dag zijn de volgende bepalingen van

toepassing :

"Een parlementaire overlegcommissie, paritair samengesteld uit leden van de Kamer van volksvertegenwoordigers en van de Senaat, regelt de bevoegdheidsconflicten tussen de twee Kamers en kan, in onderlinge overeenstemming, te allen tijde de in de artikelen 78 tot 81 voorgeschreven termijnen van onderzoek verlengen.

Is er geen meerderheid in de twee samenstellende delen van de commissie, dan beslist deze bij meerderheid van twee derden van haar leden.

Een wet bepaalt de samenstelling en de werkwijze van de commissie, alsmede de berekeningswijze van de in de artikelen 78 tot 81 gestelde termijnen.".]¹

(1)<W [2014-01-06/29](#), art. 1, 054; Inwerkingtreding : 31-01-2014>

Art. 83. Elk wetsvoorstel en elk wetsontwerp vermeldt of het een aangelegenheid regelt bedoeld in artikel 74, in artikel 77 of in artikel 78.

Art. 84. Alleen de wet kan een authentieke uitlegging van de wetten geven.

HOOFDSTUK III. - DE KONING EN DE FEDERALE REGERING.

Afdeling I. - De Koning.

Art. 85. De grondwettelijke macht van de Koning gaat bij erfopvolging over op de natuurlijke en wettige nakomelingschap, in de rechte lijn, van Z.M. Leopold, Joris, Christiaan, Frederik van Saksen-Coburg en volgens eerstgeboorterecht.

De in het eerste lid bedoelde nakomeling die huwt zonder toestemming van de Koning of van hen die, bij gebreke van de Koning, zijn macht uitoefenen in de bij de Grondwet bepaalde gevallen, verliest zijn recht op de kroon.

Hij kan echter in zijn recht worden hersteld door de Koning of door hen die, bij gebreke van de Koning, zijn macht uitoefenen in de bij de Grondwet bepaalde gevallen, doch alleen met instemming van beide Kamers.

Art. 86. Bij gebreke van nakomelingschap van Z.M. Leopold, Joris, Christiaan, Frederik van Saksen-Coburg, kan de Koning zijn opvolger benoemen, mits de Kamers daarmee instemmen op de wijze als in artikel 87 is voorgeschreven.

Indien geen opvolger op deze wijze is benoemd, is de troon onbezet.

Art. 87. De Koning kan niet tegelijk hoofd van een andere Staat zijn zonder instemming van beide Kamers.

Geen van beide Kamers kan hierover beraadslagen, wanneer niet ten minste twee derden van haar leden aanwezig zijn, en het besluit is alleen dan aangenomen, indien het ten minste twee derden van de uitgebrachte stemmen heeft verkregen.

Art. 88. De persoon des Konings is onschendbaar; zijn ministers zijn verantwoordelijk.

Art. 89. De civiele lijst wordt door de wet vastgesteld voor de duur van de regering van elke Koning.

Art. 90. Bij overlijden van de Koning komen de Kamers zonder bijeenroeping samen, uiterlijk de tiende dag na die van het overlijden. Indien de Kamers tevoren ontbonden zijn en het ontbindingsbesluit bijeenroeping bevat tegen een later tijdstip dan de tiende dag, treden de oude Kamers opnieuw in functie totdat de Kamers die hun plaats moeten innemen, bijeenkomen.

Te rekenen van het overlijden van de Koning en tot de eedaflegging van zijn troonopvolger of van de Regent, wordt de grondwettelijke macht van de Koning in naam van het Belgische volk uit geoefend door de in raad verenigde ministers en onder hun verantwoordelijkheid.

Art. 91. De Koning is meerderjarig op de volle leeftijd van achttien jaar.

De Koning neemt eerst bezit van de troon nadat hij, in een vergadering der verenigde Kamers, de volgende eed plechtig heeft afgelegd :

" Ik zweer dat ik de Grondwet en de wetten van het Belgische volk zal naleven, 's Lands onafhankelijkheid handhaven en het grondgebied ongeschonden bewaren. "

Art. 92. Indien, bij overlijden van de Koning, zijn opvolger minderjarig is, komen beide Kamers in verenigde vergadering bijeen, ten einde in het regentschap en in de voogdij te voorzien.

Art. 93. Indien de Koning in de onmogelijkheid verkeert te regeren, roepen de ministers, na deze onmogelijkheid te hebben laten vaststellen, de Kamers dadelijk bijeen. Door de verenigde Kamers wordt in de voogdij en in het regentschap voorzien.

Art. 94. Het regentschap mag slechts aan één persoon worden opgedragen.

De Regent treedt eerst in functie nadat hij de bij artikel 91 voorgeschreven eed heeft afgelegd.

Art. 95. Ingeval de troon onbezet is, voorzien de Kamers, samen beraadslagend, voorlopig in het regentschap totdat de geheel vernieuwde Kamers bijeenkomen; deze bijeenkomst heeft plaats uiterlijk binnen twee maanden. De nieuwe Kamers, samen beraadslagend, voorzien voorgoed in het bezetten van de troon.

Afdeling II. - De federale Regering.

Art. 96. De Koning benoemt en ontslaat zijn ministers.

De federale Regering biedt haar ontslag aan de Koning aan wanneer de Kamer van volksvertegenwoordigers, bij volstreckte meerderheid van haar leden, een motie van wantrouwen aanneemt die een opvolger voor de Eerste Minister voor benoeming aan de Koning voordraagt, of een opvolger voor de Eerste Minister voor benoeming aan de Koning voordraagt binnen drie dagen na het verwerpen van een motie van vertrouwen. De Koning benoemt de voorgedragen opvolger tot Eerste Minister, die in functie treedt op het ogenblik van de eedaflegging van de nieuwe federale Regering.

Art. 97. Alleen Belgen kunnen minister zijn.

Art. 98. Geen lid van de koninklijke familie kan minister zijn.

Art. 99. De Ministerraad telt ten hoogste vijftien leden.

De Eerste Minister eventueel uitgezonderd, telt de Ministerraad evenveel Nederlandstalige als Franstalige ministers.

Art. 100. De ministers hebben zitting in elke Kamer en het woord moet hun worden verleend wanneer zij het vragen.

De Kamer van volksvertegenwoordigers kan de aanwezigheid van de ministers vorderen. ^[1] De Senaat kan hun aanwezigheid vorderen in het kader van de aangelegenheden bedoeld in de artikelen 77 of 78. ^[1] Voor de andere aangelegenheden kan hij hun aanwezigheid vragen.

^[1] Overgangsbepaling

De tweede zin van het tweede lid treedt in werking op de dag van de verkiezingen met het oog op de algehele vernieuwing van de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014. Tot die dag is, onverminderd het eerste lid en de eerste en de laatste zin van het tweede lid, de volgende bepaling van toepassing :

"De Senaat kan hun aanwezigheid vorderen voor de bespreking van een wetsontwerp of wetsvoorstel bedoeld in artikel 77, of van een wetsontwerp bedoeld in artikel 78, of voor de uitoefening van zijn recht van onderzoek bedoeld in artikel 56." ^[1]

(1)<W [2014-01-06/20](#), art. 1, 048; Inwerkingtreding : 31-01-2014>

Art. 101. De ministers zijn verantwoordelijk tegenover de Kamer van volksvertegenwoordigers. Geen minister kan worden vervolgd of aan enig onderzoek onderworpen naar aanleiding van een mening in de uitoefening van zijn ambt uitgebracht.

Art. 102. In geen geval kan een mondeling of schriftelijk bevel van de Koning een minister van zijn verantwoordelijkheid ontheffen.

Art. 103.<W [1998-06-12/32](#), art. 1, 007; Inwerkingtreding : 16-06-1998> Ministers worden voor misdrijven die zij in de uitoefening van hun ambt mochten hebben gepleegd, uitsluitend berecht door het hof van beroep. Hetzelfde geldt voor misdrijven die ministers buiten de uitoefening van hun ambt mochten hebben gepleegd en waarvoor zij worden berecht tijdens hun ambtstermijn. De artikelen 59 en 120 zijn in voorkomend geval niet van toepassing.

De wet bepaalt op welke wijze tegen hen in rechte wordt opgetreden, zowel bij de vervolging als bij de berechting.

De wet wijst het bevoegde hof van beroep aan, dat in algemene vergadering zitting houdt, en bepaalt de samenstelling ervan. Tegen de arresten van het hof van beroep is beroep mogelijk bij het Hof van Cassatie, in verenigde kamers, dat niet in de beoordeling van de zaken zelf treedt.

De vervolging in strafzaken van een minister kan enkel worden ingesteld en geleid door het openbaar ministerie bij het bevoegde hof van beroep.

Voor elke vordering tot regeling van de rechtspleging, voor elke rechtstreekse dagvaarding voor het hof van beroep en, behalve bij ontdekking op heterdaad, voor elke aanhouding, is het verlot van de Kamer van volksvertegenwoordigers vereist.

De wet bepaalt de procedure die moet worden gevolgd indien de artikelen 103 en 125 beide van toepassing zijn.

Aan een overeenkomstig het eerste lid veroordeeld minister kan geen genade worden verleend dan op verzoek van de Kamer van volksvertegenwoordigers.

De wet bepaalt in welke gevallen en volgens welke regels de benadeelde partijen een burgerlijke rechtsvordering kunnen instellen.

Overgangsbepaling

Dit artikel is niet van toepassing op de feiten waarvoor daden van opsporing werden verricht en op vervolgingen ingesteld vóór de inwerkingtreding van de wet tot uitvoering ervan.

Hiervoor geldt de volgende regeling : de Kamer van volksvertegenwoordigers heeft het recht ministers in beschuldiging te stellen en hen te brengen voor het Hof van Cassatie. Dit alleen is bevoegd om hen te berechten, in verenigde kamers, in de gevallen en met toepassing van de straffen die in de strafwetten zijn bepaald. De wet van 17 december 1996 houdende tijdelijke en gedeeltelijke uitvoering van artikel 103 van de Grondwet blijft terzake gelden.

Art. 104. De Koning benoemt en ontslaat de federale staatssecretarissen.

Zij zijn lid van de federale Regering. Zij maken geen deel uit van de Ministerraad. Zij worden toegevoegd aan een minister.

De Koning bepaalt hun bevoegdheid en de perken waarbinnen zij het recht van medeondertekening kunnen krijgen.

De grondwettelijke bepalingen betreffende de ministers zijn op de federale staatssecretarissen mede van toepassing, met uitzondering van de artikelen 90, tweede lid, 93 en 99.

Afdeling III. - De bevoegdheden.

Art. 105. De Koning heeft geen andere macht dan die welke de Grondwet en de bijzondere wetten, krachtens de Grondwet zelf uitgevaardigd, hem uitdrukkelijk toekennen.

Art. 106. Geen akte van de Koning kan gevolg hebben, wanneer zij niet medeondertekend is door een minister, die daardoor alleen reeds, ervoor verantwoordelijk wordt.

Art. 107. De Koning verleent de graden in het leger.

Hij benoemt de ambtenaren bij het algemeen bestuur en bij de buitenlandse betrekkingen, behoudens de door de wetten gestelde uitzonderingen.

Andere ambtenaren benoemt hij alleen krachtens een uitdrukkelijke wetsbepaling.

Art. 108. De Koning maakt de verordeningen en neemt de besluiten die voor de uitvoering van de wetten nodig zijn, zonder ooit de wetten zelf te mogen schorsen of vrijstelling van hun uitvoering te mogen verlenen.

Art. 109. De Koning bekrachtigt de wetten en kondigt ze af.

Art. 110. De Koning heeft het recht de door de rechters uitgesproken straffen kwijt te schelden of te verminderen, behoudens hetgeen ten aanzien van de ministers en van de leden van de Gemeenschaps- en Gewestregeringen is bepaald.

Art. 111. De Koning kan aan een door het Hof van Cassatie veroordeeld minister of lid van een Gemeenschaps- of Gewestregering geen genade verlenen dan op verzoek van de Kamer van volksvertegenwoordigers of (het betrokken Parlement). <W 2005-02-25/40, art. 1, 019 ; Inwerkingtreding : 11-03-2005>

Art. 112. De Koning heeft het recht munt te slaan, ter uitvoering van de wet.

Art. 113. De Koning heeft het recht adeldom te verlenen, zonder ooit enig voorrecht daaraan te mogen verbinden.

Art. 114. De Koning verleent de militaire orden, met inachtneming van wat de wet daaromtrent voorschrijft.

HOOFDSTUK IV. - DE GEMEENSCHAPPEN EN DE GEWESTEN.

Afdeling I. - De organen.

Onderafdeling I. - (Gemeenschaps- en Gewestparlementen). <W 2004-07-09/35, art. 1, 018; Inwerkingtreding : 13-08-2004>

Art. 115. § 1. Er is een (Parlement) van de Vlaamse Gemeenschap, (Vlaams (Parlement) genoemd, en een (Parlement) van de Franse Gemeenschap, waarvan de samenstelling en de werking worden bepaald door de wet, aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid. <W 2005-02-25/40, art. 1, 019 ; Inwerkingtreding : 11-03-2005>

Er is een (Parlement) van de Duitstalige Gemeenschap, waarvan de samenstelling en de werking door de wet worden bepaald. <W 2005-02-25/40, art. 1, 019 ; Inwerkingtreding : 11-03-2005>

§ 2. Onverminderd artikel 137, omvatten de gewestelijke organen bedoeld in artikel 39, voor elk gewest, een (Parlement). <W 2005-02-25/40, art. 1, 019 ; Inwerkingtreding : 11-03-2005>

Art. 116. § 1. De (Gemeenschaps- en Gewestparlementen) zijn samengesteld uit verkozen mandatarissen. <W 2005-02-25/40, art. 1, 019 ; Inwerkingtreding : 11-03-2005>

§ 2. (Elk Gemeenschapsparlement) is samengesteld uit leden rechtstreeks gekozen tot lid van (het betrokken Gemeenschapsparlement) of tot lid van een (Gewestparlement). <W 2005-02-25/40, art. 1, 019 ; Inwerkingtreding : 11-03-2005>

Behoudens in geval van toepassing van artikel 137, is (elk Gewestparlement) samengesteld uit leden rechtstreeks gekozen tot lid van (het betrokken Gewestparlement) of tot lid van een (Gemeenschapsparlement). <W 2005-02-25/40, art. 1, 019 ; Inwerkingtreding : 11-03-2005>

Art. 117. De leden van de (Gemeenschaps- en Gewestparlement) worden gekozen voor vijf jaar. De Raden worden om de vijf jaar geheel vernieuwd. <W 2005-02-25/40, art. 1, 019 ; Inwerkingtreding : 11-03-2005>

[¹ De verkiezingen voor de Gemeenschaps- en Gewestparlementen vinden plaats op dezelfde dag die samenvalt met die van de verkiezingen voor het Europese Parlement.]¹

[¹ In uitvoering van een wet bedoeld in artikel 118, § 2, vierde lid, kan een decreet of een in artikel 134 bedoelde regel, aangenomen overeenkomstig artikel 118, § 2, vierde lid, afwijken van het eerste en het tweede lid.]¹

(1)<W [2014-01-06/33](#), art. 1, 058; Inwerkingtreding : 31-01-2014>

Art. 118. § 1. De wet regelt de in artikel 116, § 2, bedoelde verkiezingen, evenals de samenstelling en de werking van de (Gemeenschaps- en Gewestparlementen). Behoudens voor (het Parlement) van de Duitstalige Gemeenschap, wordt deze wet aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid. <W 2005-02-25/40, art. 1, 019 ; Inwerkingtreding : 11-03-2005>

§ 2. Een wet, aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid, duidt de aangelegenheden aan betreffende de verkiezing, de samenstelling en de werking [¹ van het Parlement van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest,]¹ van (het Parlement) van de Vlaamse Gemeenschap, (het Parlement) van de Franse Gemeenschap en (het Parlement) van het Waalse Gewest, welke door (de Parlementen, elk voorzich), bij decreet of bij een in artikel 134 bedoelde regel worden geregeld, naar gelang van het geval. Dat decreet en die in artikel 134 bedoelde regel moeten worden aangenomen met een meerderheid van twee derden van de uitgebrachte stemmen, op voorwaarde dat de meerderheid van de leden van (het betrokken Parlement) aanwezig is. <W 2005-02-25/40, art. 1, 019 ; Inwerkingtreding : 11-03-2005>

[¹ De in het eerste lid bedoelde wet voorziet in bijkomende meerderheidsvoorwaarden wat het Parlement van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest betreft.

Een wet duidt de aangelegenheden aan betreffende de verkiezing, de samenstelling en de werking van het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap, welke door dit Parlement bij decreet worden geregeld. Dat decreet moet worden aangenomen met een meerderheid van twee derden van de uitgebrachte stemmen, op voorwaarde dat de meerderheid van de leden van het Parlement aanwezig is.

De in het eerste of in het derde lid bedoelde wet, naar gelang van het geval, kan de Gemeenschaps- en Gewestparlementen de bevoegdheid toevertrouwen om elk voor zich, bij decreet of bij een in artikel 134 bedoelde regel, naar gelang van het geval, de duur van hun zittingsperiode en de datum van de verkiezing van hun Parlement te regelen. Dat decreet en die in artikel 134 bedoelde regel moeten worden aangenomen met de meerderheden bedoeld in het eerste tot het derde lid.]¹

[¹ Overgangsbepaling

Een wet, aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid, bepaalt, na de verkiezingen voor het Europese Parlement van 2014, de datum van inwerkingtreding van paragraaf 2, vierde lid. Die datum stemt overeen met de datum van inwerkingtreding van artikel 46, zesde lid, en artikel 65, derde lid.]¹

(1)<W [2014-01-06/34](#), art. 1, 059; Inwerkingtreding : 31-01-2014>

Art. 118bis. (ingevoegd bij W 1996-03-25/34, art. 1, Inwerkingtreding : 19-04-1996) Binnen de grenzen van de Staat hebben de leden van de (Parlementen) van de in de artikelen 2 en 3 bedoelde gemeenschappen en gewesten vrij verkeer op alle verkeerswegen door de openbare overheden geëxploiteerd of in concessie gegeven. <W 2005-02-25/40, art. 1, 019 ; Inwerkingtreding : 11-03-2005>

Art. 119. [¹ Een lid van een Gemeenschaps- of Gewestparlement kan niet tegelijk lid zijn van de Kamer van volksvertegenwoordigers. Het kan evenmin tegelijk senator zijn als bedoeld in artikel 67, § 1, 6° en 7°.

Overgangsbepaling

Dit artikel treedt in werking op de dag van de verkiezingen met het oog op de algehele vernieuwing van de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014. Tot die dag zijn de volgende bepalingen van toepassing :

"Een lid van een Gemeenschaps- of Gewestparlement kan niet tegelijk lid zijn van de Kamer van volksvertegenwoordigers. Het kan evenmin tegelijk senator zijn als bedoeld in artikel 67, § 1, 1°, 2°, 6° en 7°."]¹

(1)<W [2014-01-06/17](#), art. 1, 045; Inwerkingtreding : 31-01-2014>

Art. 120. Ieder lid van een (Gemeenschaps- of Gewestparlement) geniet de onschendbaarheid bepaald in de artikelen 58 en 59. <W [2005-02-25/40](#), art. 1, 019 ; Inwerkingtreding : 11-03-2005>

Onderafdeling II. - De Gemeenschaps- en Gewestregeringen.

Art. 121. § 1. Er is een Regering van de Vlaamse Gemeenschap en een Regering van de Franse Gemeenschap, waarvan de samenstelling en de werking worden bepaald door de wet, aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid.

Er is een Regering van de Duitstalige Gemeenschap, waarvan de samenstelling en de werking door de wet worden bepaald.

§ 2. Onverminderd artikel 137, omvatten de gewestelijke organen bedoeld in artikel 39, voor elk gewest, een Regering.

Art. 122. De leden van elke Gemeenschaps- of Gewestregering worden gekozen door hun (Parlement). <W [2005-02-25/40](#), art. 1, 019 ; Inwerkingtreding : 11-03-2005>

Art. 123. § 1. De wet regelt de samenstelling en de werking van de Gemeenschaps- en Gewestregeringen. Behoudens voor de Regering van de Duitstalige Gemeenschap, wordt deze wet aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid.

§ 2. Een wet, aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid, duidt de aangelegenheden aan betreffende de samenstelling en de werking [¹ van de regering van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest,]¹ van de Regering van de Vlaamse Gemeenschap, de Regering van de Franse Gemeenschap en de Regering van het Waalse Gewest, welke door hun (Parlement elk voor zich), bij decreet of bij een in artikel 134 bedoelde regel worden geregeld, naar gelang van het geval. Dat decreet en die in artikel 134 bedoelde regel moeten worden aangenomen met een meerderheid van twee derden van de uitgebrachte stemmen, op voorwaarde dat de meerderheid van de leden van (het betrokken Parlement) aanwezig is. <W [2005-02-25/40](#), art. 1, 019 ; Inwerkingtreding : 11-03-2005>

[¹ De in het eerste lid bedoelde wet voorziet in bijkomende meerderheidsvoorwaarden wat het Parlement van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest betreft.

Een wet duidt de aangelegenheden aan betreffende de samenstelling en de werking van de regering van de Duitstalige Gemeenschap, welke door zijn Parlement bij decreet worden geregeld. Dat decreet moet worden aangenomen met een meerderheid van twee derden van de uitgebrachte stemmen, op voorwaarde dat de meerderheid van de leden van het Parlement aanwezig is.]¹

(1)<W [2014-01-06/35](#), art. 1, 060; Inwerkingtreding : 31-01-2014>

Art. 124. Geen lid van een Gemeenschaps- of Gewestregering kan worden vervolgd of aan enig onderzoek onderworpen naar aanleiding van een mening of een stem in de uitoefening van zijn ambt uitgebracht.

Art. 125. <W [1998-06-17/32](#), art. 1, 008; Inwerkingtreding : 18-06-1998> De leden van een Gemeenschaps- of Gewestregering worden voor misdrijven die zij in de uitoefening van hun ambt mochten hebben gepleegd, uitsluitend berecht door het hof van beroep. Hetzelfde geldt voor misdrijven die de leden van een Gemeenschaps- of Gewestregering buiten de uitoefening van hun ambt mochten

hebben gepleegd en waarvoor zij worden berecht tijdens hun ambtstermijn. De artikelen 120 en 59 zijn in voorkomend geval niet van toepassing.

De wet bepaalt op welke wijze tegen hen in rechte wordt opgetreden, zowel bij de vervolging als bij de berechting.

De wet wijst het bevoegde hof van beroep aan, dat in algemene vergadering zitting houdt, en bepaalt de samenstelling ervan. Tegen de arresten van het hof van beroep is beroep mogelijk bij het Hof van Cassatie, in verenigde kamers, dat niet in de beoordeling van de zaken zelf treedt.

De vervolging in strafzaken van een lid van een Gemeenschaps- of Gewestregering kan enkel worden ingesteld en geleid door het openbaar ministerie bij het bevoegde hof van beroep.

Voor elke vordering tot regeling van de rechtspleging, voor elke rechtstreekse dagvaarding voor het hof van beroep en, behalve bij ontdekking op heterdaad, voor elke aanhouding is het verlof van (het Gemeenschaps- of Gewestparlement, elk voor zich), vereist. <W 2005-02-25/40, art. 1, 019 ; Inwerkingtreding : 11-03-2005>

De wet bepaalt de procedure die moet worden gevolgd indien de artikelen 103 en 125 beide van toepassing zijn, evenals in geval van dubbele toepassing van artikel 125.

Aan een overeenkomstig het eerste lid veroordeeld lid van een Gemeenschaps- of Gewestregering kan geen genade worden verleend dan op verzoek van (het betrokken Gemeenschaps- of Gewestparlement. <W 2005-02-25/40, art. 1, 019 ; Inwerkingtreding : 11-03-2005>

De wet bepaalt in welke gevallen en volgens welke regels de benadeelde partijen een burgerlijke rechtsvordering kunnen instellen.

De wetten bedoeld in dit artikel moeten worden aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid.

Overgangsbepaling.

Dit artikel is niet van toepassing op feiten waarvoor daden van opsporing werden verricht en op vervolgingen ingesteld vóór de inwerkingtreding van de wet tot uitvoering ervan.

Hiervoor geldt de volgende regeling : de Gemeenschaps- en de (Gewestparlementen) hebben het recht de leden van hun Regering in beschuldiging te stellen en hen te brengen voor het Hof van Cassatie. Dit alleen is bevoegd om hen te berechten, in verenigde kamers, in de gevallen en met toepassing van de straffen die in de strafwetten zijn bepaald. De bijzondere wet van 28 februari 1997 houdende tijdelijke en gedeeltelijke uitvoering van artikel 125 van de Grondwet blijft terzake gelden. <W 2005-02-25/40, art. 1, 019 ; Inwerkingtreding : 11-03-2005>

Art. 126. De grondwettelijke bepalingen betreffende de leden van de Gemeenschaps- en Gewestregeringen, alsmede de uitvoeringswetten bedoeld in artikel 125, laatste lid, zijn mede van toepassing op de gewestelijke staatssecretarissen.

Afdeling II. - De bevoegdheden.

Onderafdeling I. - De gemeenschapsbevoegdheden.

Art. 127. § 1. De (Parlementen) van de Vlaamse en de Franse Gemeenschap regelen, ieder wat hem betreft, bij decreet : <W 2005-02-25/40, art. 1, 019 ; Inwerkingtreding : 11-03-2005>

1° de culturele aangelegenheden;

2° het onderwijs, met uitsluiting van :

a) de bepaling van het begin en het einde van de leerplicht;

b) de minimale voorwaarden voor het uitreiken van de diploma's;

c) de pensioenregeling;

3° de samenwerking tussen de gemeenschappen, alsook de internationale samenwerking, met inbegrip van het sluiten van verdragen, voor de aangelegenheden bedoeld in 1° en 2°.

Een wet aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid, stelt de in 1° vermelde culturele aangelegenheden, de in 3° vermelde vormen van samenwerking, alsook de nadere regelen voor het in 3° vermelde sluiten van verdragen vast.

§ 2. Deze decreten hebben kracht van wet respectievelijk in het Nederlandse taalgebied en in het Franse taalgebied, alsmede ten aanzien van de instellingen gevestigd in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad

die, wegens hun activiteiten moeten worden beschouwd uitsluitend te behoren tot de ene of de andere gemeenschap.

Art. 128. § 1. De (Parlementen) van de Vlaamse en de Franse Gemeenschap regelen, (elk voor zich), bij decreet, de persoonsgebonden aangelegenheden, alsook, voor deze aangelegenheden, de samenwerking tussen de gemeenschappen en de internationale samenwerking, met inbegrip van het sluiten van verdragen. <W 2005-02-25/40, art. 1, 019 ; Inwerkingtreding : 11-03-2005>

Een wet aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid, stelt deze persoonsgebonden aangelegenheden vast, alsook de vormen van samenwerking en de nadere regelen voor het sluiten van verdragen.

§ 2. Deze decreten hebben kracht van wet respectievelijk in het Nederlandse taalgebied en in het Franse taalgebied, alsmede, tenzij wanneer een wet aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid er anders over beschikt, ten aanzien van de instellingen gevestigd in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad die, wegens hun organisatie, moeten worden beschouwd uitsluitend te behoren tot de ene of de andere gemeenschap.

Art. 129. § 1. De (Parlementen) van de Vlaamse en de Franse Gemeenschap regelen, bij uitsluiting van de federale wetgever, (elk voor zich), bij decreet, het gebruik van de talen voor : <W 2005-02-25/40, art. 1, 019 ; Inwerkingtreding : 11-03-2005>

1° de bestuurszaken;
2° het onderwijs in de door de overheid opgerichte, gesubsidieerde of erkende instellingen;
3° de sociale betrekkingen tussen de werkgevers en hun personeel, alsmede de door de wet en de verordeningen voorgeschreven akten en bescheiden van de ondernemingen.

§ 2. Deze decreten hebben kracht van wet, respectievelijk in het Nederlandse taalgebied en in het Franse taalgebied, uitgezonderd wat betreft :

- de gemeenten of groepen van gemeenten palend aan een ander taalgebied en waar de wet het gebruik van een andere taal dan die van het gebied waarin zij gelegen zijn, voorschrijft of toelaat. Voor deze gemeenten kan in de bepalingen betreffende het gebruik van de talen voor de aangelegenheden bedoeld in § 1 geen verandering worden aangebracht dan bij een wet aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid;
- de diensten waarvan de werkkring verder reikt dan het taalgebied waarin zij gevestigd zijn;
- de door de wet aangewezen federale en internationale instellingen waarvan de werking gemeen is aan meer dan één gemeenschap.

Art. 130. § 1. (Het Parlement) van de Duitstalige Gemeenschap regelt bij decreet : <W 2005-02-25/40, art. 1, 019 ; Inwerkingtreding : 11-03-2005>

1° de culturele aangelegenheden;
2° de persoonsgebonden aangelegenheden;
3° het onderwijs, binnen de grenzen bepaald in artikel 127, § 1, eerste lid, 2°;
4° de samenwerking tussen de gemeenschappen, alsmede de internationale samenwerking, daarin begrepen het sluiten van verdragen, voor de in 1°, 2° en 3° bedoelde aangelegenheden.

(5° het gebruik van de talen voor het onderwijs in de door de overheid opgerichte, gesubsidieerde of erkende instellingen.) <W 1997-05-20/44, art. 1, 006; Inwerkingtreding : 21-06-1997>

De wet stelt de in 1° en 2° vermelde culturele en persoonsgebonden aangelegenheden vast, alsook de in 4° vermelde vormen van samenwerking en de wijze waarop de verdragen worden gesloten.

§ 2. Deze decreten hebben kracht van wet in het Duitse taalgebied.

Art. 131. De wet stelt de regelen vast ter voorkoming van elke discriminatie om ideologische en filosofische redenen.

Art. 132. Het recht van initiatief berust bij de Gemeenschapsregering en bij de leden van (het Gemeenschapsparlement). <W 2005-02-25/40, art. 1, 019 ; Inwerkingtreding : 11-03-2005>

Art. 133. Alleen het decreet kan een authentieke uitlegging van de decreten geven.

Onderafdeling II. - De gewestbevoegdheden.

Art. 134. De wet ter uitvoering van artikel 39 bepalen de rechtskracht van de regelen die de organen, welke zij oprichten, uitvaardigen in de aangelegenheden, welke zij aanduiden.

Zij kunnen aan deze organen de bevoegdheid toekennen om decreten met kracht van wet uit te vaardigen op het gebied en op de wijze die zij bepalen.

Onderafdeling III. - Bijzondere bepalingen.

Art. 135. Een wet aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid wijst de overheden aan die voor het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad de bevoegdheden uitoefenen die niet zijn toegewezen aan de gemeenschappen voor de aangelegenheden bedoeld in artikel 128, § 1.

Art. 135bis. [¹ Een wet aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid kan, voor het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad, aan het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest bevoegdheden toewijzen die niet zijn toegewezen aan de gemeenschappen voor de aangelegenheden bedoeld in artikel 127, § 1, eerste lid, 1°, en, voor wat deze aangelegenheden betreft, 3°.]¹

(1)<Ingevoegd bij W [2014-01-06/42](#), art. 1, 067; Inwerkingtreding : 31-01-2014>

Art. 136. Er bestaan taalgroepen in (het Parlement) van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, en Colleges, bevoegd voor de gemeenschapsaangelegenheden; hun samenstelling, werking, bevoegdheden en, onverminderd artikel 175, hun financiering worden geregeld door een wet, aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid. <W 2005-02-25/40, art. 1, 019 ; Inwerkingtreding : 11-03-2005>

De Colleges vormen samen het Verenigd College, dat fungeert als overleg- en coördinatieorgaan tussen de beide gemeenschappen.

Art. 137. Met het oog op de toepassing van artikel 39 kunnen (het Parlement) van de Vlaamse Gemeenschap en (het Parlement) van de Franse Gemeenschap en hun Regeringen de bevoegdheden uitoefenen van respectievelijk het Vlaamse en het Waalse Gewest, onder de voorwaarden en op de wijze die de wet bepaalt. Deze wet moet worden aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid. <W 2005-02-25/40, art. 1, 019 ; Inwerkingtreding : 11-03-2005>

Art. 138. (het Parlement) van de Franse Gemeenschap enerzijds en (het Parlement) van het Waalse Gewest en de Franse taalgroep van (het Parlement) van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest anderzijds kunnen in onderlinge overeenstemming en elk bij decreet beslissen dat (het Parlement) van het Waalse Gewest en zijn Regering in het Franse taalgebied en de Franse taalgroep van de Raad van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en zijn College in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad geheel of gedeeltelijk bevoegdheden van de Franse Gemeenschap uitoefenen. <W 2005-02-25/40, art. 1, 019 ; Inwerkingtreding : 11-03-2005>

Deze decreten worden aangenomen met een meerderheid van twee derden van de uitgebrachte stemmen in (het Parlement) van de Franse Gemeenschap en met volstrekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen in (het Parlement) van het Waalse Gewest en in de Franse taalgroep van (het Parlement) van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, op voorwaarde dat de meerderheid van de leden van (het betrokken Parlement of de betrokken taalgroep) aanwezig is. Zij kunnen de financiering van de bevoegdheden die zij aanduiden, regelen, alsook de overdracht van het personeel, de goederen, rechten en verplichtingen die erop betrekking hebben. <W 2005-02-25/40, art. 1, 019 ; Inwerkingtreding : 11-03-2005>

Deze bevoegdheden worden, naar gelang van het geval, uitgeoefend bij wege van decreten, besluiten of verordeningen.

Art. 139. Op voorstel van hun respectieve Regeringen kunnen (het Parlement) van de Duitstalige

Gemeenschap en (het Parlement) van het Waalse Gewest in onderlinge overeenstemming en elk bij decreet beslissen dat (het Parlement) en de Regering van de Duitstalige Gemeenschap in het Duitse taalgebied geheel of gedeeltelijk bevoegdheden van het Waalse Gewest uitoefenen. <W 2005-02-25/40, art. 1, 019 ; Inwerkingtreding : 11-03-2005>

Deze bevoegdheden worden, naar gelang van het geval, uitgeoefend bij wege van decreten, besluiten of verordeningen.

Art. 140.(Het Parlement) en de Regering van de Duitstalige Gemeenschap oefenen, bij wege van besluiten en verordeningen, elke andere bevoegdheid uit die de wet hun toekent. <W 2005-02-25/40, art. 1, 019 ; Inwerkingtreding : 11-03-2005>

Artikel 159 is van toepassing op deze besluiten en verordeningen.

HOOFDSTUK V. - HET (GRONDWETTELIJK HOF), DE VOORKOMING EN DE REGELING VAN CONFLICTEN. <W [2007-05-07/31](#), art. 1, 026; Inwerkingtreding : 08-05-2007>

Afdeling I. - De voorkoming van de bevoegdheidsconflicten.

Art. 141. De wet stelt de procedure in om de conflicten tussen de wet, het decreet en de in artikel 134 bedoelde regelen, alsook tussen de decreten onderling, en tussen de in artikel 134 bedoelde regelen onderling te voorkomen.

Afdeling II. - Het (Grondwettelijk Hof). <W [2007-05-07/31](#), art. 1, 026; Inwerkingtreding : 08-05-2007>

Art. 142. Er bestaat voor geheel België een (Grondwettelijk Hof), waarvan de samenstelling, de bevoegdheid en de werking door de wet worden bepaald. <W [2007-05-07/30](#), art. 1, 025; Inwerkingtreding : 08-05-2007>

Dit Hof doet, bij wege van arrest, uitspraak over :

1° de in artikel 141 bedoelde conflicten;

2° de schending door een wet, een decreet of een in artikel 134 bedoelde regel, van de artikelen 10, 11 en 24;

3° de schending door een wet, een decreet of een in artikel 134 bedoelde regel, van de artikelen van de Grondwet die de wet bepaalt.

De zaak kan bij het Hof aanhangig worden gemaakt door iedere bij wet aangewezen overheid, door ieder die doet blijken van een belang of, prejudicieel, door ieder rechtscollege.

[¹ Het Hof doet bij wege van beslissing uitspraak over elke in artikel 39bis bedoelde volksraadpleging, voorafgaandelijk aan de organisatie ervan, onder de voorwaarden en op de wijze bepaald door de wet.

De wet kan, in de gevallen en onder de voorwaarden en op de wijze die zij bepaalt, het Hof de bevoegdheid toekennen om, bij wege van arrest, uitspraak te doen over de beroepen die worden ingesteld tegen de beslissingen van wetgevende vergaderingen of hun organen, betreffende de controle van de verkiezingsuitgaven voor de verkiezingen voor de Kamer van volksvertegenwoordigers.]¹

De wetten bedoeld in het eerste lid, in het tweede lid, 3°, en [¹ in het derde tot het vijfde lid]¹, worden aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid.

(1) <W [2014-01-06/06](#), art. 1, 035; Inwerkingtreding : 31-01-2014>

Afdeling III. - De voorkoming en de regeling van de belangenconflicten.

Art. 143. § 1. Met het oog op het vermijden van de belangenconflicten nemen de federale Staat, de gemeenschappen, de gewesten en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, in de uitoefening van hun respectieve bevoegdheden, de federale loyaleit in acht.

§ 2. De Senaat doet, bij wege van gemotiveerd advies, uitspraak over de belangenconflicten tussen de vergaderingen die wetgevend optreden bij wege van wet, decreet of de in artikel 134 bedoelde regel, onder de voorwaarden en op de wijze die een wet, aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4,

laatste lid, vaststelt.

§ 3. Een wet, aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid, stelt de procedure in om de belangenconflicten tussen de federale Regering, de Gemeenschaps- en Gewestregeringen en het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie te voorkomen en te regelen.

[¹ § 4. De in de §§ 2 en 3 bedoelde procedures zijn niet van toepassing op de wetten, besluiten, reglementen, handelingen en beslissingen van de federale Staat met betrekking tot de belastbare grondslag, de belastingtarieven, de vrijstellingen of elk ander element dat in de berekening van de personenbelasting ingrijpt.]¹

Overgangsbepaling.

De gewone wet van 9 augustus 1980 tot hervorming der instellingen blijft, wat de voorkoming en de regeling van de belangenconflicten betreft, van toepassing; maar zij kan slechts worden opgeheven, aangevuld, gewijzigd of vervangen door de wetten bedoeld in §§ 2 en 3.

(1)<W [2014-01-06/05](#), art. 1, 034; Inwerkingtreding : 31-01-2014>

HOOFDSTUK VI. - DE RECHTERLIJKE MACHT.

Art. 144. Geschillen over burgerlijke rechten behoren bij uitsluiting tot de bevoegdheid van de rechtbanken.

[¹ De wet kan echter, volgens de door haar bepaalde nadere regels, de Raad van State of de federale administratieve rechtscolleges machtigen om te beslissen over de burgerrechtelijke gevolgen van hun beslissingen.]¹

(1)<W [2014-01-06/43](#), art. 1, 068; Inwerkingtreding : 31-01-2014>

Art. 145. Geschillen over politieke rechten behoren tot de bevoegdheid van de rechtbanken, behoudens de bij de wet gestelde uitzonderingen.

Art. 146. Geen rechtbank, geen met eigenlijke rechtspraak belast orgaan kan worden ingesteld dan krachtens een wet. Geen buitengewone rechtbanken of commissies kunnen, onder welke benaming ook, in het leven worden geroepen.

Art. 147. Er bestaat voor geheel België een Hof van Cassatie.

Dit Hof treedt niet in de beoordeling van de zaken zelf, (...). <W [2000-05-16/33](#), art. 1, 013; Inwerkingtreding : 27-05-2000>

Art. 148. De terechtzittingen van de rechtbanken zijn openbaar, tenzij de openbaarheid gevaar oplevert voor de orde of de goede zeden; in dat geval wordt zulks door de rechtbank bij vonnis verklaard.

Inzake politieke misdrijven en drukpersmisdrijven kan het sluiten der deuren niet dan met algemene stemmen worden uitgesproken.

Art. 149. Elk vonnis is met redenen omkleed. [¹ Het wordt openbaar bekendgemaakt op de wijze bepaald door de wet. In strafzaken wordt het beschikkend gedeelte uitgesproken in openbare terechtzitting.]¹

(1)<W [2019-04-22/06](#), art. 1, 076; Inwerkingtreding : 02-05-2019>

Art. 150. De jury wordt ingesteld voor alle criminele zaken, alsmede voor politieke misdrijven en drukpersmisdrijven (, behoudens voor drukpersmisdrijven die door racisme of xenofobie ingegeven zijn). <W [1999-05-07/32](#), art. 1, 012; Inwerkingtreding : 29-05-1999>

Art. 151. <W [1998-11-20/30](#), art. 1, 009; Inwerkingtreding : 24-11-1998> § 1. De rechters zijn onafhankelijk in de uitoefening van hun rechtsprekende bevoegdheden. Het openbaar ministerie is

onafhankelijk in de individuele opsporing en vervolging onverminderd het recht van de bevoegde minister om de vervolging te bevelen en om de bindende richtlijnen van het strafrechtelijk beleid, inclusief die van het opsporings- en vervolgingsbeleid, vast te leggen.

[1 Via de in het eerste lid bedoelde minister beschikken de regeringen van de gemeenschappen en de gewesten, elk wat haar betreft, bovendien over het recht om de vervolging te bevelen in de aangelegenheden die tot hun bevoegdheden behoren. Een wet aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid legt de uitoefeningsmodaliteiten van dit recht vast.

Een wet aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid, bepaalt de deelname van de gemeenschappen en gewesten, voor de aangelegenheden die onder hun bevoegdheden vallen, aan de uitwerking van de in het eerste lid bedoelde richtlijnen en aan de planning van het veiligheidsbeleid, evenals de deelname, wat dezelfde aangelegenheden betreft, van hun vertegenwoordigers aan de vergaderingen van het College van procureurs-generaal.**]**¹

§ 2. Er bestaat voor geheel België een Hoge Raad voor de Justitie. Bij de uitoefening van zijn bevoegdheden respecteert hij de onafhankelijkheid bedoeld in § 1.

De Hoge Raad voor de Justitie bestaat uit een Nederlandstalig en uit een Franstalig college. Elk college telt evenveel leden en is paritair samengesteld enerzijds uit rechters en ambtenaren van het openbaar ministerie die rechtstreeks verkozen worden door hun gelijken onder de voorwaarden en op de wijze bij de wet bepaald, en anderzijds uit andere leden benoemd door de Senaat met een meerderheid van twee derden van de uitgebrachte stemmen onder de voorwaarden bij de wet bepaald.

Binnen elk college is er een benoemings- en aanwijzingscommissie en een advies- en onderzoekscommissie, die elk paritair zijn samengesteld overeenkomstig de bepaling van het vorige lid.

De wet bepaalt nader de samenstelling van de Hoge Raad voor de Justitie, zijn colleges en hun commissies evenals de voorwaarden waaronder en de wijze waarop zij hun bevoegdheden uitoefenen.

§ 3. De Hoge Raad voor de Justitie oefent zijn bevoegdheden uit in volgende materies :

1° de voordracht van de kandidaten voor een benoeming tot rechter, zoals bedoeld in § 4, eerste lid, of tot ambtenaar van het openbaar ministerie;

2° de voordracht van de kandidaten voor een aanwijzing in de functies bedoeld in § 5, eerste lid, en in de functies van korpschef bij het openbaar ministerie;

3° de toegang tot het ambt van rechter of van ambtenaar van het openbaar ministerie;

4° de vorming van de rechters en de ambtenaren van het openbaar ministerie;

5° het opstellen van standaardprofielen voor de aanwijzingen bedoeld in 2°;

6° het geven van adviezen en voorstellen inzake de algemene werking en de organisatie van de rechterlijke orde;

7° het algemeen toezicht op en de bevordering van het gebruik van de interne controlemiddelen;

8° met uitsluiting van enige tuchtrechtelijke en strafrechtelijke bevoegdheid :

- het ontvangen en het opvolgen van klachten inzake de werking van de rechterlijke orde;

- het instellen van een onderzoek naar de werking van de rechterlijke orde.

Onder de voorwaarden en op de wijze bepaald bij de wet, worden de bevoegdheden vermeld onder 1° tot en met 4° toegewezen aan de bevoegde benoemings- en aanwijzingscommissie en de bevoegdheden vermeld onder 5° tot en met 8° toegewezen aan de bevoegde advies- en onderzoekscommissie. De wet bepaalt in welke gevallen en op welke wijze de benoemings- en aanwijzingscommissies enerzijds, en de advies- en onderzoekscommissies anderzijds, hun bevoegdheden gezamenlijk uitoefenen.

Een wet aan te nemen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid, bepaalt de overige bevoegdheden van deze Raad.

§ 4. De vrederechters, de rechters in de rechtbanken, de raadsheren in de hoven en in het Hof van Cassatie worden door de Koning benoemd onder de voorwaarden en op de wijze bepaald bij de wet.

Deze benoeming geschiedt op gemotiveerde voordracht van de bevoegde benoemings- en aanwijzingscommissie, bij een tweederde meerderheid overeenkomstig de modaliteiten bij de wet bepaald en na afweging van de bekwaamheid en geschiktheid. Deze voordracht kan enkel worden geweigerd op de wijze bij de wet bepaald en mits motivering.

In geval van benoeming tot raadsheer in de hoven en in het Hof van Cassatie, geven de betrokken algemene vergaderingen van deze hoven, voorafgaandelijk aan de voordracht bedoeld in het vorige lid, een gemotiveerd advies op de wijze bij de wet bepaald.

§ 5. De eerste voorzitter van het Hof van Cassatie, de eerste voorzitters van de hoven en de voorzitters

van de rechtbanken worden door de Koning in deze functies aangewezen onder de voorwaarden en op de wijze bij de wet bepaald.

Deze aanwijzing geschiedt op gemotiveerde voordracht van de bevoegde benoemings- en aanwijzingscommissie, bij een tweederde meerderheid overeenkomstig de modaliteiten bij de wet bepaald en na afweging van de bekwaamheid en geschiktheid. Deze voordracht kan enkel worden geweigerd op de wijze bij de wet bepaald en mits motivering.

In geval van aanwijzing tot de functie van eerste voorzitter van het Hof van Cassatie of van eerste voorzitter van de hoven geven de betrokken algemene vergaderingen van deze hoven, voorafgaandelijk aan de voordracht bedoeld in het vorige lid, een gemotiveerd advies op de wijze bij de wet bepaald.

De voorzitter en de afdelingsvoorzitters van het Hof van Cassatie, de kamervoorzitters van de hoven en de ondervoorzitters van de rechtbanken worden door de hoven en de rechtbanken in deze functies aangewezen uit hun leden onder de voorwaarden en op de wijze bij de wet bepaald.

Onverminderd de bepalingen van artikel 152, bepaalt de wet de duur van de aanwijzingen in deze functies.

§ 6. Op de wijze bij de wet bepaald, worden de rechters, de titularissen van de functies bedoeld in § 5, vierde lid, en de ambtenaren van het openbaar ministerie onderworpen aan een evaluatie.

Overgangsbepaling.

De bepalingen van de §§ 3 tot 6 treden in werking na de installatie van de Hoge Raad voor de Justitie, zoals bedoeld in § 2.

Op deze datum worden de eerste voorzitter, de voorzitter en de afdelingsvoorzitters van het Hof van Cassatie, de eerste voorzitters en de kamervoorzitters van de hoven en de voorzitters en de ondervoorzitters van de rechtbanken geacht in deze functies te zijn aangewezen voor de duur en onder de voorwaarden bij de wet bepaald en tegelijk te zijn benoemd in respectievelijk het Hof van Cassatie, het hof van beroep of het arbeidshof en de overeenkomstige rechtbank.

Tot dan blijven de hiernavolgende bepalingen van toepassing.

De vrederechters en de rechters in de rechtbanken worden rechtstreeks door de Koning benoemd.

De raadsheren in de hoven van beroep en de voorzitters en ondervoorzitters van de rechtbanken van eerste aanleg binnen hun rechtsgebied worden door de Koning benoemd uit twee lijsten van twee kandidaten, de ene door die hoven, de andere, naar gelang van het geval, door de provincieraden en (het Parlement) van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest voorgelegd. <W 2005-02-25/40, art. 1, 019 ;Inwerkingtreding : 11-03-2005>

De raadsheren in het Hof van Cassatie worden door de Koning benoemd uit twee lijsten van twee kandidaten, de ene door het Hof van Cassatie, de andere beurtelings door de Kamer van volksvertegenwoordigers en door de Senaat voorgelegd.

In beide gevallen mogen de op een lijst voorgedragen kandidaten ook op de andere worden voorgedragen.

Alle voordrachten worden openbaar gemaakt ten minste vijftien dagen voor de benoeming.

De hoven kiezen uit hun leden, hun voorzitters en ondervoorzitters.

(1)<W [2014-01-06/44](#), art. 1, 069; Inwerkingtreding : 31-01-2014>

Art. 152. De rechters worden voor het leven benoemd. Zij worden in ruste gesteld op de bij de wet bepaalde leeftijd en genieten het bij de wet bepaalde pensioen.

Geen rechter kan uit zijn ambt worden ontzet of worden geschorst dan door een vonnis.

De overplaatsing van een rechter kan niet geschieden dan door een nieuwe benoeming en met zijn toestemming.

Art. 153. De Koning benoemt en ontslaat de ambtenaren van het openbaar ministerie bij de hoven en rechtbanken.

Art. 154. De wedden van de leden der rechterlijke orde worden door de wet vastgesteld.

Art. 155. Geen rechter mag van een regering bezoldigde ambten aanvaarden, tenzij hij die onbezoldigd uitoefent en behoudens de gevallen van onverenigbaarheid bij de wet bepaald.

Art. 156. Er zijn in België vijf hoven van beroep :

1° dat van Brussel, waarvan het rechtsgebied de provincies Vlaams-Brabant en Waals-Brabant en het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad omvat;

2° dat van Gent, waarvan het rechtsgebied de provincies Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen omvat;

3° dat van Antwerpen, waarvan het rechtsgebied de provincies Antwerpen en Limburg omvat;

4° dat van Luik, waarvan het rechtsgebied de provincies Luik, Namen en Luxemburg omvat;

5° dat van Bergen, waarvan het rechtsgebied de provincie Henegouwen omvat.

Art. 157.(Er zijn militaire gerechten wanneer de staat van oorlog bepaald in artikel 167, § 1, tweede lid, is vastgesteld. De organisatie van de militaire gerechten, hun bevoegdheid, de rechten en verplichtingen van de leden van deze gerechten, alsmede de duur van hun ambt worden bij wet geregeld.) <W 2002-12-17/44, art. 1, 016; Inwerkingtreding : 01-01-2004>

Er zijn rechtbanken van koophandel in de plaatsen die de wet aanwijst. Zij regelt hun organisatie, hun bevoegdheid, alsmede de wijze van benoeming en de duur van het ambt van hun leden.

De wet regelt eveneens de organisatie van de arbeidsgerechten, hun bevoegdheid, de wijze van benoeming en de duur van het ambt van hun leden.

(Er zijn strafuitvoeringsrechtbanken in de plaatsen die de wet aanwijst. Zij regelt hun organisatie, hun bevoegdheid, alsmede de wijze van benoeming en de duur van het ambt van hun leden.) <W 2002-12-17/44, art. 1, 016; Inwerkingtreding : 31-01-2003>

(Overgangsbepaling

Het eerste lid treedt in werking op de datum van opheffing van de wet van 15 juni 1899 houdende titel I en II van het Wetboek van strafrechtspleging voor het leger.

Tot dan blijft de hiernavolgende bepaling van toepassing :

De organisatie van de militaire rechtbanken, hun bevoegdheid, de rechten en de verplichtingen van de leden van deze rechtbanken, alsmede de duur van hun ambt wordt door bijzondere wetten geregeld.) <W 2002-12-17/44, art. 1, 016; Inwerkingtreding : 31-01-2003>

Art. 157bis.¹ De essentiële elementen van de hervorming met betrekking tot het gebruik der talen in gerechtszaken in het gerechtelijk arrondissement Brussel, alsook de ermee overeenstemmende aspecten inzake het parket, de zetel en het rechtsgebied, kunnen niet worden gewijzigd dan bij een wet aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid.

Overgangsbepaling

De wet stelt de datum van inwerkingtreding van dit artikel vast. Deze datum stemt overeen met de datum van inwerkingtreding van de wet van 19 juli 2012 betreffende de hervorming van het gerechtelijk arrondissement Brussel.]¹

⁽¹⁾<Ingevoegd bij W [2012-07-19/21](#), art. 1, 030; Inwerkingtreding : 31-03-2014. Zie art. 61 van W [2012-07-19/36](#)>

Art. 158. Het Hof van Cassatie doet uitspraak over conflicten van attributie, op de wijze bij de wet geregeld.

Art. 159. De hoven en rechtbanken passen de algemene, provinciale en plaatselijke besluiten en verordeningen alleen toe in zoverre zij met de wetten overeenstemmen.

HOOFDSTUK VII. - DE RAAD VAN STATE EN DE ADMINISTRATIEVE RECHTSCOLLEGES.

Art. 160.Er bestaat voor geheel België een Raad van State, waarvan de samenstelling, de bevoegdheid en de werking door de wet worden bepaald. De wet kan evenwel aan de Koning de macht toekennen de rechtspleging te regelen overeenkomstig de beginselen die zij vaststelt.

De Raad van State doet bij wege van arrest uitspraak als administratief rechtscollege en geeft advies in de door de wet bepaalde gevallen.

[¹ Aan de bepalingen betreffende de algemene vergadering van de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State die op dezelfde dag als dit lid in werking treden, kan geen verandering worden aangebracht dan bij een wet aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid.

Overgangsbepaling

Dit artikel treedt in werking op 14 oktober 2012.]¹

(1)<W [2012-07-19/22](#), art. 1, 031; Inwerkingtreding : 14-10-2012>

Art. 161. Geen administratief rechtscollege kan worden ingesteld dan krachtens een wet.

HOOFDSTUK VIII. - DE PROVINCIALE EN GEMEENTELIJKE INSTELLINGEN.

Art. 162. De provinciale en gemeentelijke instellingen worden bij de wet geregeld.

De wet verzekert de toepassing van de volgende beginselen :

- 1° de rechtstreekse verkiezing van de leden van de provincieraden en de gemeenteraden;
- 2° de bevoegdheid van de provincieraden en van de gemeenteraden voor alles wat van provinciaal en van gemeentelijk belang is, behoudens goedkeuring van hun handelingen in de gevallen en op de wijze bij de wet bepaald;
- 3° de decentralisatie van bevoegdheden naar de provinciale en gemeentelijke instellingen;
- 4° de openbaarheid van de vergaderingen der provincieraden en gemeenteraden binnen de bij de wet gestelde grenzen;
- 5° de openbaarheid van de begrotingen en van de rekeningen;
- 6° het optreden van de toezichthoudende overheid of van de federale wetgevende macht om te beletten dat de wet wordt geschonden of het algemeen belang geschaad.

[¹ De bovengemeentelijke besturen worden geregeld bij de in artikel 134 bedoelde regel. Die regel verzekert de toepassing van de in het tweede lid bedoelde beginselen. De in artikel 134 bedoelde regel kan andere beginselen die hij essentieel acht vaststellen, al dan niet via een meerderheid van twee derden van de uitgebrachte stemmen, op voorwaarde dat de meerderheid van de leden van het betrokken Parlement aanwezig is. De artikelen 159 en 190 zijn van toepassing op besluiten en verordeningen van de bovengemeentelijke besturen]¹

Ter uitvoering van een wet, aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid, regelt het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel de voorwaarden waaronder en de wijze waarop

[¹verscheidene provincies, verscheidene bovengemeentelijke besturen of verscheidene gemeenten]¹ zich met elkaar kunnen verstaan of zich kunnen verenigen. Evenwel kan aan [¹verscheidene provincieraden, aan verscheidene raden van bovengemeentelijke besturen of aan verscheidene gemeenteraden]¹ niet worden toegestaan samen te beraadslagen.

(1)<W [2014-01-06/39](#), art. 1, 064; Inwerkingtreding : 31-01-2014>

Art. 163. De bevoegdheden die in het Vlaamse en het Waalse Gewest worden uitgeoefend door verkozen provinciale organen, worden in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad uitgeoefend door de Vlaamse en de Franse Gemeenschap en door de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, elk voor wat betreft de aangelegenheden die krachtens de artikelen 127 en 128 tot hun bevoegdheid behoren, en door het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest voor wat de andere aangelegenheden betreft.

Evenwel stelt een wet, aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid, de nadere regelen vast volgens welke het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest of elke instelling waarvan het de leden benoemt, de in het eerste lid bedoelde bevoegdheden uitoefent die geen in artikel 39 bedoelde aangelegenheden betreffen. Een wet aangenomen met dezelfde meerderheid stelt de nadere regelen vast voor de toewijzing aan de in artikel 136 bedoelde instellingen van bepaalde of van alle in het eerste lid bedoelde bevoegdheden die in de artikelen 127 en 128 bedoelde aangelegenheden betreffen.

Art. 164. Het opmaken van de akten van de burgerlijke stand en het houden van de registers behoren

bij uitsluiting tot de bevoegdheid van de gemeentelijke overheid.

Art. 165. § 1. De wet richt agglomeraties en federaties van gemeenten op. Zij bepaalt hun organisatie en hun bevoegdheid en verzekert daarbij de toepassing van de beginselen vermeld in artikel 162.

Elke agglomeratie en elke federatie heeft een raad en een uitvoerend college.

De voorzitter van het uitvoerend college wordt door de raad uit zijn leden verkozen; zijn verkiezing wordt door de Koning bekrachtigd; de wet bepaalt zijn statuut.

De artikelen 159 en 190 zijn toepasselijk op de besluiten en verordeningen van de agglomeraties en van de federaties van gemeenten.

De grenzen van de agglomeraties en van de federaties van gemeenten kunnen niet worden veranderd of gecorrigeerd dan krachtens een wet.

§ 2. De wet richt het orgaan op waarin elke agglomeratie en de dichtstbijgelegen federaties van gemeenten, onder de voorwaarden en op de wijze die zij bepaalt, overleg plegen voor het onderzoek van de gemeenschappelijke problemen met technisch karakter die tot hun respectieve bevoegdheid behoren.

§ 3. Verscheidene federaties van gemeenten mogen zich met elkaar of met een of meer agglomeraties verstaan of zich verenigen, onder de voorwaarden en op de wijze door de wet te bepalen, om zaken die tot hun bevoegdheid behoren gemeenschappelijk te regelen en te beheren. Het is hun raden niet toegestaan samen te beraadslagen.

Art. 166. § 1. Artikel 165 is van toepassing op de agglomeratie waartoe de hoofdstad van het Rijk behoort, behoudens het hierna bepaalde.

§ 2. De bevoegdheden van de agglomeratie waartoe de hoofdstad van het Rijk behoort, worden, op de wijze bepaald door een wet aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid, uitgeoefend door de krachtens artikel 39 opgerichte organen van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

§ 3. De organen, bedoeld in artikel 136 :

1° hebben, elk voor hun gemeenschap, dezelfde bevoegdheden als de andere inrichtende machten inzake culturele aangelegenheden, onderwijs en persoonsgebonden aangelegenheden;

2° oefenen, elk voor hun gemeenschap, de bevoegdheden uit die hun worden opgedragen door de (Parlementen) van de Vlaamse en de Franse Gemeenschap; <W 2005-02-25/40, art. 1, 019 ;Inwerkingtreding : 11-03-2005>

3° regelen samen de in 1° bedoelde aangelegenheden van gemeenschappelijk belang.

TITEL IV. - DE BUITENLANDSE BETREKKINGEN.

Art. 167. § 1. De Koning heeft de leiding van de buitenlandse betrekkingen, onverminderd de bevoegdheid van de gemeenschappen en de gewesten om de internationale samenwerking te regelen, met inbegrip van het sluiten van verdragen, voor de aangelegenheden waarvoor zij door of krachtens de Grondwet bevoegd zijn.

De Koning voert het bevel over de krijgsmacht, stelt de staat van oorlog vast alsook het einde van de vijandelijkheden. Hij geeft daarvan kennis aan de Kamers, zodra het belang en de veiligheid van de Staat het toelaten, onder toevoeging van de passende mededelingen.

Geen afstand, geen ruil, geen toevoeging van grondgebied kan plaatshebben dan krachtens een wet.

§ 2. De Koning sluit de verdragen, met uitzondering van die welke betrekking hebben op de aangelegenheden bedoeld in § 3. ^{[1} Deze verdragen hebben eerst gevolg nadat zij de instemming van de Kamer van volksvertegenwoordigers hebben verkregen.]¹

§ 3. De in artikel 121 bedoelde Gemeenschaps- en Gewestregeringen sluiten, ieder wat haar betreft, de verdragen die betrekking hebben op de aangelegenheden waarvoor (hun Parlement) bevoegd is. Deze verdragen hebben eerst gevolg nadat zij de instemming van (het Parlement) hebben verkregen. <W 2005-02-25/40, art. 1, 019 ; Inwerkingtreding : 11-03-2005>

§ 4. Een wet aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid, stelt de nadere regelen vast voor het sluiten van de verdragen bedoeld in § 3 en van de verdragen die niet uitsluitend betrekking hebben op de aangelegenheden waarvoor de gemeenschappen of de gewesten door of krachtens de Grondwet bevoegd zijn.

§ 5. De Koning kan de verdragen die voor 18 mei 1993 gesloten werden en betrekking hebben op de in §

3 bedoelde aangelegenheden, opzeggen in overeenstemming met de betrokken Gemeenschaps- en Gewestregeringen.

De Koning zegt deze verdragen op indien de betrokken Gemeenschaps- en Gewestregeringen hem daarom verzoeken. Een wet aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid regelt de procedure bij gebreke van overeenstemming tussen de betrokken Gemeenschaps- en Gewestregeringen.

[¹ Overgangsbepaling

De tweede zin van § 2 treedt in werking op de dag van de verkiezingen met het oog op de algehele vernieuwing van de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014. Tot die dag hebben de verdragen bedoeld in § 2 eerst gevolg nadat zij de instemming van beide Kamers hebben verkregen.]¹

(1)<W [2014-01-06/30](#), art. 1, 055; Inwerkingtreding : 31-01-2014>

Art. 168. Van bij het begin der onderhandelingen over elke herziening van de verdragen tot oprichting van de Europese Gemeenschappen en van de verdragen en akten waarbij deze verdragen zijn gewijzigd of aangevuld, worden de Kamers daarover geïnformeerd. Zij krijgen kennis van het verdragsontwerp vóór de ondertekening ervan.

Art. 168bis. [¹ Voor de verkiezingen van het Europese Parlement voorziet de wet in bijzondere modaliteiten teneinde de gewettigde belangen van de Nederlandstaligen en de Franstaligen in de vroegere provincie Brabant te vrijwaren.

Aan de regels die deze bijzondere modaliteiten vaststellen, kan geen wijziging worden aangebracht dan bij een wet aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid.]¹

(1)<Ingevoegd bij W [2012-07-19/23](#), art. 1, 032; Inwerkingtreding : 22-08-2012>

Art. 169. Om de naleving van internationale of supranationale verplichtingen te verzekeren, kunnen de in de artikelen 36 en 37 bedoelde machten, mits de door de wet bepaalde voorwaarden worden nageleefd, tijdelijk in de plaats treden van de in de artikelen 115 en 121 bedoelde organen. Deze wet moet worden aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid.

TITEL V. - DE FINANCIEN.

Art. 170. § 1. Geen belasting ten behoeve van de Staat kan worden ingevoerd dan door een wet.

§ 2. Geen belasting ten behoeve van de gemeenschap of het gewest kan worden ingevoerd dan door een decreet of een in artikel 134 bedoelde regel.

De wet bepaalt ten aanzien van de in het eerste lid bedoelde belastingen, de uitzonderingen waarvan de noodzakelijkheid blijkt.

§ 3. Geen last of belasting kan door de provincie [¹ of het bovengemeentelijk bestuur]¹ worden ingevoerd dan door een beslissing van haar raad.

De wet bepaalt ten aanzien van de in het eerste lid bedoelde belastingen, de uitzonderingen waarvan de noodzakelijkheid blijkt.

De wet kan de in het eerste lid bedoelde belastingen geheel of gedeeltelijk afschaffen.

§ 4. Geen last of belasting kan door de agglomeratie, de federatie van gemeenten en de gemeente worden ingevoerd dan door een beslissing van hun raad.

De wet bepaalt ten aanzien van de in het eerste lid bedoelde belastingen, de uitzonderingen waarvan de noodzakelijkheid blijkt.

(1)<W [2014-01-06/40](#), art. 1, 065; Inwerkingtreding : 31-01-2014>

Art. 171. Over de belastingen ten behoeve van de Staat, de gemeenschap en het gewest wordt jaarlijks gestemd.

De regelen die ze invoeren, zijn slechts voor een jaar van kracht indien zij niet worden vernieuwd.

Art. 172. Inzake belastingen kunnen geen voorrechten worden ingevoerd.

Geen vrijstelling of vermindering van belasting kan worden ingevoerd dan door een wet.

Art. 173. Behalve voor de provincies, de polders en wateringen en de gevallen uitdrukkelijk uitgezonderd door de wet, het decreet en de regelen bedoeld in artikel 134, kan van de burgers geen retributie worden gevorderd dan alleen als belasting ten behoeve van de Staat, de gemeenschap, het gewest, de agglomeratie, de federatie van gemeenten of de gemeente.

Art. 174. Elk jaar wordt door de Kamer van volksvertegenwoordigers de eindrekening vastgesteld en de begroting goedgekeurd. Evenwel stellen elk jaar de Kamer van volksvertegenwoordigers en de Senaat, ieder wat hem betreft, de dotatie voor hun werking vast.

Alle staatsontvangsten en -uitgaven moeten op de begroting en in de rekeningen worden gebracht.

Art. 175. Een wet aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid stelt het financieringsstelsel voor de Vlaamse en de Franse Gemeenschap vast.

De (Parlementen) van de Vlaamse en de Franse Gemeenschap regelen, (elk voor zich), de bestemming van hun ontvangsten bij decreet. <W 2005-02-25/40, art. 1, 019 ; Inwerkingtreding : 11-03-2005>

Art. 176. Een wet stelt het financieringsstelsel voor de Duitstalige Gemeenschap vast.

(Het Parlement) van de Duitstalige Gemeenschap regelt de bestemming van de ontvangsten bij decreet. <W 2005-02-25/40, art. 1, 019 ; Inwerkingtreding : 11-03-2005>

Art. 177. Een wet aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid stelt het financieringsstelsel vast voor de gewesten.

De (Gewestparlementen) regelen, (elk voor zich), de bestemming van hun ontvangsten bij de in artikel 134 bedoelde regelen. <W 2005-02-25/40, art. 1, 019 ; Inwerkingtreding : 11-03-2005>

Art. 178. Onder de voorwaarden en op de wijze die de wet, aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid, bepaalt, draagt (het Parlement) van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, bij de in artikel 134 bedoelde regel, financiële middelen over aan de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en aan de Vlaamse en de Franse Gemeenschapscommissies. <W 2005-02-25/40, art. 1, 019 ; Inwerkingtreding : 11-03-2005>

Art. 179. Geen pensioen, geen gratificatie ten laste van de staatskas kan worden toegekend dan krachtens een wet.

Art. 180. De leden van het Rekenhof worden door de Kamer van volksvertegenwoordigers benoemd, voor de tijd bij de wet bepaald.

Dit Hof is belast met het nazien en het vereffenen der rekeningen van het algemeen bestuur en van allen die tegenover de staatskas rekenplichtig zijn. Het waakt ervoor dat geen artikel van de uitgaven der begroting wordt overschreden en dat geen overschrijving plaatsheeft. Het Hof oefent tevens algemeen toezicht uit op de verrichtingen met betrekking tot de vaststelling en de invordering van de door de Staat verkregen rechten, met inbegrip van de fiscale ontvangsten. Het stelt de rekeningen der verschillende besturen van de Staat vast en is ermee belast te dien einde alle nodige inlichtingen en bewijsstukken te verzamelen. De algemene staatsrekening wordt aan de Kamer van volksvertegenwoordigers onderworpen met de opmerkingen van het Rekenhof.

Dit Hof wordt door de wet georganiseerd.

[¹] De wet kan aan het Rekenhof de controle op de begrotingen en de boekhouding van de gemeenschappen en de gewesten alsook de instellingen van openbaar nut die ervan afhangen, opdragen. Deze kan eveneens toelaten dat het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel deze controle regelen. Behoudens voor de Duitstalige Gemeenschap, wordt deze wet aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid.

De wet, het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel kunnen bijkomende taken toekennen aan het Hof. Op eensluidend advies van het Hof stelt het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel de

vergoeding van het Hof vast voor de uitoefening van deze taken. Er is geen enkele vergoeding verschuldigd voor een taak die door het Hof wordt uitgevoerd voor een gemeenschap of een gewest voor de datum van inwerkingtreding van dit lid.]¹

(1)<W [2014-01-06/45](#), art. 1, 070; Inwerkingtreding : 31-01-2014>

Art. 181. § 1. De wedden en pensioenen van de bedienaren der erediensten komen ten laste van de Staat; de daartoe vereiste bedragen worden jaarlijks op de begroting uitgetrokken.

§ 2. De wedden en pensioenen van de afgevaardigden van de door de wet erkende organisaties die morele diensten verlenen op basis van een niet-confessionele levensbeschouwing, komen ten laste van de Staat; de daartoe vereiste bedragen worden jaarlijks op de begroting uitgetrokken.

TITEL VI. - DE GEWAPENDE MACHT.

Art. 182. De wet bepaalt op welke wijze het leger wordt aangeworven. Zij regelt eveneens de bevordering, de rechten en de verplichtingen van de militairen.

Art. 183. Het legercontingent wordt jaarlijks goedgekeurd. De wet die het vaststelt, is slechts voor een jaar van kracht, indien zij niet wordt vernieuwd.

Art. 184.<W [2001-03-30/30](#), art. 1, 014; Inwerkingtreding : 31-03-2001> De organisatie en de bevoegdheid van de geïntegreerde politiedienst, gestructureerd op twee niveaus, worden bij de wet geregeld. De essentiële elementen van het statuut van de personeelsleden van de geïntegreerde politiedienst, gestructureerd op twee niveaus, worden bij de wet geregeld.

Overgangsbepaling

De Koning kan echter de essentiële elementen van het statuut van de personeelsleden van de geïntegreerde politiedienst, gestructureerd op twee niveaus, vaststellen en uitvoeren, voor zover het besluit, met betrekking tot die elementen, bekrachtigd wordt bij de wet vóór 30 april 2002.

Art. 185. Vreemde troepen mogen niet dan krachtens een wet tot de dienst van de Staat worden toegelaten, het grondgebied bezetten of er doorheen trekken.

Art. 186. Militairen kunnen niet van hun graden, ererechten en pensioenen worden ontzet dan op de wijze bij de wet bepaald.

TITEL VII. - ALGEMENE BEPALINGEN.

Art. 187. De Grondwet kan noch geheel, noch ten dele worden geschorst.

Art. 188. Met ingang van de dag waarop de Grondwet uitvoerbaar wordt, zijn alle daarmee strijdige wetten, decreten, besluiten, reglementen en andere akten opgeheven.

Art. 189. De tekst van de Grondwet is in het Nederlands, in het Frans en in het Duits gesteld.

Art. 190. Geen wet, geen besluit of verordening van algemeen, provinciaal of gemeentelijk bestuur is verbindend dan na te zijn bekendgemaakt in de vorm bij de wet bepaald.

Art. 191. Iedere vreemdeling die zich op het grondgebied van België bevindt, geniet de bescherming verleend aan personen en aan goederen, behoudens de bij de wet gestelde uitzonderingen.

Art. 192. Geen eed kan worden opgelegd dan krachtens de wet. Deze stelt de formule vast.

Art. 193. De Belgische Natie kiest als kleuren rood, geel en zwart, en als rijkswapen de Belgische Leeuw met de kenspreuk EENDRACHT MAAKT MACHT.

Art. 194. De stad Brussel is de hoofdstad van België en de zetel van de federale Regering.

TITEL VIII. - DE HERZIENING VAN DE GRONDWET.

Art. 195.De federale wetgevende macht heeft het recht te verklaren dat er redenen zijn tot herziening van zodanige grondwettelijke bepaling als zij aanwijst.

Na deze verklaring zijn beide Kamers van rechtswege ontbonden.

Twee nieuwe Kamers worden overeenkomstig artikel 46 bijeengeroepen.

Deze Kamers beslissen, in overeenstemming met de Koning, over de punten die aan herziening zijn onderworpen.

In dit geval mogen de Kamers niet beraadslagen wanneer niet ten minste twee derden van de leden waaruit elke Kamer bestaat, aanwezig zijn; en een verandering is alleen dan aangenomen, indien zij ten minste twee derden van de stemmen heeft verkregen.

[1] Overgangsbepaling

Evenwel kunnen de Kamers, samengesteld ingevolge de vernieuwing van de Kamers van 13 juni 2010, in overeenstemming met de Koning, beslissen over de herziening van de volgende bepalingen, artikelen en groeperingen van artikelen, uitsluitend in de hierna aangeduide zin :

1° de artikelen 5, tweede lid, 11bis, 41, vijfde lid, 159 en 190 om de volledige uitoefening van de autonomie van de gewesten te garanderen ten aanzien van de provincies zonder afbreuk te doen aan de huidige specifieke bepalingen van de wet van 9 augustus 1988 tot wijziging van de gemeentewet, de gemeentekieswet, de organieke wet betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn, de provinciewet, het Kieswetboek, de wet tot regeling van de provincieraadsverkiezingen en de wet tot regeling van de gelijktijdige parlements- en provincieraadsverkiezingen en aan die met betrekking tot de functie van de gouverneurs, en om de betekenis van het in de Grondwet gebruikte woord "provincie" te beperken tot zijn louter territoriale betekenis, los van elke institutionele betekenis;

2° artikel 23 om het recht op kinderbijslag te waarborgen;

3° titel III om een bepaling in te voegen om te verbieden om de kieswetgeving te wijzigen op minder dan een jaar voor de geplande datum van de verkiezingen;

4° de artikelen 43, § 1, 44, tweede lid, 46, vijfde lid, 69, 71, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83 en 168 om de hervorming van het tweekamerstelsel uit te voeren en de residuaire wetgevende bevoegdheden aan de Kamer van volksvertegenwoordigers toe te vertrouwen;

5° de artikelen 46 en 117 om te bepalen dat de federale wetgevende verkiezingen op dezelfde dag zullen plaatsvinden als de verkiezingen voor het Europese Parlement en dat in geval van voortijdige ontbinding de nieuwe federale zittingsperiode maar zal duren tot de dag van de verkiezingen voor het Europese Parlement die op deze ontbinding volgen, alsook om een wet aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid toe te staan de gemeenschappen en de gewesten de bevoegdheid toe te kennen om bij bijzonder decreet of bijzondere ordonnantie de duur van de zittingsperiode van hun parlementen te regelen en de datum van de verkiezingen ervoor vast te stellen, en om te bepalen dat een wet aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid de datum van inwerkingtreding van de nieuwe, in dit punt aangehaalde regels inzake verkiezingen regelt;

6° artikel 63, § 4, om een lid toe te voegen waarin bepaald wordt dat, voor de verkiezingen voor de Kamer van volksvertegenwoordigers, de wet voorziet in bijzondere modaliteiten om de gewettigde belangen van de Nederlandstaligen en de Franstaligen in de vroegere provincie Brabant te vrijwaren, en dat de regels tot vaststelling van die bijzondere modaliteiten slechts kunnen worden gewijzigd bij een wet die is aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid;

7° titel III, hoofdstuk IV, afdeling II, onderafdeling III, om een artikel in te voegen waarin wordt bepaald dat een wet aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid, voor het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad, aan het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bevoegdheden kan toekennen die niet toegewezen zijn aan de gemeenschappen voor de aangelegenheden bedoeld in artikel 127, § 1, eerste lid, 1° en, voor wat betreft de aangelegenheden bedoeld in 1°, 3°;

8° titel III, hoofdstuk IV, afdeling II, onderafdeling III, om toe te staan dat een wet aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid, de samenwerkingsprocedures tussen de entiteiten vereenvoudigt;

9° artikel 143 om een paragraaf toe te voegen die de belangenconflictenprocedure uitsluit ten aanzien van een wet of een beslissing van de federale overheid die wijzigingen aanbrengt aan de belastbare grondslag, het belastingtarief of de vrijstellingen of aan elk ander element dat tussenkomen in de berekening van de personenbelasting;

10° titel III, hoofdstuk VI, om een bepaling in te voegen om erin te voorzien dat geen wijziging kan worden aangebracht aan de essentiële elementen van de hervorming met betrekking tot het gebruik der talen in gerechtszaken in het gerechtelijk arrondissement Brussel alsook aan de ermee overeenstemmende aspecten inzake het parket, de zetel en het rechtsgebied, dan bij een wet, aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid;

11° artikel 144 om te bepalen dat de Raad van State en, in voorkomend geval, federale administratieve rechtscolleges zich kunnen uitspreken over de privaatrechtelijke gevolgen van hun beslissingen;

12° artikel 151, § 1, om te bepalen dat de gemeenschappen en de gewesten in de aangelegenheden die tot hun bevoegdheid behoren, beschikken over het recht om de vervolging te bevelen, via de federale Minister van Justitie die de uitvoering onmiddellijk verzekert, en om toe te staan dat een wet, aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid, in de deelname voorziet van de gemeenschappen en de gewesten, in de aangelegenheden die tot hun bevoegdheid behoren, wat betreft het opsporings- en vervolgingsbeleid van het openbaar ministerie, de bindende richtlijnen van het strafrechtelijke beleid, de vertegenwoordiging in het College van procureurs-generaal en de kadernota Integrale veiligheid en het Nationaal Veiligheidsplan;

13° artikel 160 om een lid toe te voegen dat bepaalt dat geen wijziging kan worden aangebracht aan de nieuwe bevoegdheden en regels van de beraadslaging van de algemene vergadering van de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, dan bij een wet, aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid;

14° titel IV om een artikel in te voegen dat bepaalt dat voor de verkiezingen voor het Europese Parlement de wet voorziet in bijzondere modaliteiten teneinde de gewettigde belangen van de Nederlandstaligen en de Franstaligen in de vroegere provincie Brabant te vrijwaren, en dat de regels tot vaststelling van de bijzondere modaliteiten slechts kunnen worden gewijzigd bij een wet, aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid;

15° artikel 180 om te bepalen dat de vergaderingen die wetgevend optreden bij wege van een decreet of een in artikel 134 bedoelde regel, het Rekenhof opdrachten kunnen toevertrouwen, in voorkomend geval tegen betaling.

Over de punten bedoeld in het eerste lid mogen de Kamers niet beraadslagen wanneer niet ten minste twee derden van de leden waaruit elke Kamer bestaat, aanwezig zijn; en een verandering is alleen dan aangenomen, indien zij ten minste twee derden van de stemmen heeft verkregen.

Deze overgangsbepaling is geen verklaring in de zin van artikel 195, tweede lid.¹

(1)<W [2012-03-29/06](#), art. 1, 028; Inwerkingtreding : 06-04-2012>

Art. 196. Er mag geen herziening van de Grondwet worden ingezet of voortgezet in oorlogstijd of wanneer de Kamers verhinderd zijn vrij bijeen te komen op het federale grondgebied.

Art. 197. Tijdens een regentschap mag in de Grondwet geen verandering worden aangebracht wat betreft de grondwettelijke macht van de Koning en de artikelen 85 tot 88, 91 tot 95, 106 en 197 van de Grondwet.

Art. 198. In overeenstemming met de Koning kunnen de grondwetgevende Kamers de nummering van de artikelen en de onderverdelingen van artikelen van de Grondwet, evenals de onderverdeling van de Grondwet in titels, hoofdstukken en afdelingen aanpassen, de terminologie van de niet aan herziening onderworpen bepalingen wijzigen om deze in overeenstemming te brengen met de terminologie van de nieuwe bepalingen en de Nederlandse, de Franse en de Duitse tekst van de Grondwet met elkaar in overeenstemming brengen.

In dit geval mogen de Kamers niet beraadslagen wanneer niet ten minste twee derden van de leden waaruit elke Kamer bestaat, aanwezig zijn; en de veranderingen zijn alleen dan aangenomen, indien het geheel van de wijzigingen ten minste twee derden van de stemmen heeft verkregen.

TITEL IX. - INWERKINGTREDING EN OVERGANGSBEPALINGEN.

Art. I. De bepalingen van artikel 85 zullen voor het eerst toepassing vinden op de nakomelingschap van Z.K.H. Prins Albert, Felix, Humbert, Theodoor, Christiaan, Eugène, Marie, Prins van Luik, Prins van België, met dien verstande dat het huwelijk van H.K.H. Prinses Astrid, Josephine, Charlotte, Fabrizia, Elisabeth, Paola, Marie, Prinses van België, met Lorenz, Aartshertog van Oostenrijk-Este, geacht wordt de in artikel 85, tweede lid, bedoelde toestemming te hebben verkregen.

Tot dan blijven de hiernavolgende bepalingen van toepassing.

De grondwettelijke macht van de Koning gaat bij erfopvolging over op de natuurlijke en wettige nakomelingschap, in de rechte lijn, van Z.M. Leopold, Joris, Christiaan, Frederik van Saksen-Coburg, van man op man, volgens eerstgeboorterecht en met alijdurende uitsluiting van de vrouwen en van hun nakomelingschap.

De prins die huwt zonder toestemming van de Koning of van hen die, bij gebreke van de Koning, zijn macht uitoefenen in de bij de Grondwet bepaalde gevallen, verliest zijn recht op de kroon.

Hij kan echter in zijn recht worden hersteld door de Koning of door hen die, bij gebreke van de Koning, zijn macht uitoefenen in de bij de Grondwet bepaalde gevallen, doch alleen met instemming van beide Kamers.

Art. II. (Opgeheven) <W 2005-12-06/47, art. 1, 021; Inwerkingtreding : 28-12-2005>

Art. III. Artikel 125 is van toepassing op de feiten gepleegd na 8 mei 1993.

Art. IV. (Opgeheven) <W 2005-12-06/48, art. 1, 022; Inwerkingtreding : 28-12-2005>

Art. V. (Opgeheven) <W 2005-12-06/49, art. 1, 023; Inwerkingtreding : 28-12-2005>

Art. VI. § 1. (...) <W 2005-12-06/50, art. 1, 024; Inwerkingtreding : 28-12-2005>

§ 2. (...) <W 2005-12-06/50, art. 1, 024; Inwerkingtreding : 28-12-2005>

§ 3. De personeelsleden en het patrimonium van de provincie Brabant worden verdeeld tussen de provincie Vlaams-Brabant, de provincie Waals-Brabant, het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, de in de artikelen 135 en 136 bedoelde overheden en instellingen, evenals de federale overheid, op de wijze bepaald door een wet aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid.

Na de eerstvolgende vernieuwing van de provincieraden en tot op het tijdstip van hun verdeling worden het gemeenschappelijk gebleven personeel en patrimonium gezamenlijk beheerd door de provincie Vlaams-Brabant, de provincie Waals-Brabant en de in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad bevoegde overheden.

§ 4. (...) <W 2005-12-06/50, art. 1, 024; Inwerkingtreding : 28-12-2005>

§ 5. (...) <W 2005-12-06/50, art. 1, 024; Inwerkingtreding : 28-12-2005>

BIJLAGEN.

Art. N1. Bijlage 1. CORRESPONDENTIETABEL TUSSEN DE NIEUWE GRONDWET EN DE VROEGERE GRONDWET. <Bijlage niet opgenomen om technische redenen. Zie B.St. 17/02/1994, p. 4121 tot 4133>

Art. N2. Bijlage 2. CORRESPONDENTIETABEL TUSSEN DE VROEGERE GRONDWET EN DE NIEUWE GRONDWET. <Bijlage niet opgenomen om technische redenen. Zie B.St. 17/02/1994, p. 4134 tot 4144>

[originele versie](#)

- WET VAN 22-04-2019 GEPUBL. OP 02-05-2019
(GEWIJZIGD ART. : 149)

[originele versie](#)

- WET VAN 24-10-2017 GEPUBL. OP 29-11-2017
(GEWIJZIGD ART. : 12)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 180)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 151)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 144)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 135bis)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 23)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 170)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 162)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 41)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 11bis)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 5)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 123)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 118)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 117)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 65)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 39ter)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 167)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 82)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 81)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 80)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 79)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 46)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 76)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 75)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 78)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 77)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 74)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 100)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 57)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 56)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 119)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 72)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 71)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 70)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 69)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 68)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 67)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 64)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 44)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 43)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 142)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 143)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-01-2014 GEPUBL. OP 31-01-2014
(GEWIJZIGD ART. : 39bis)

[originele versie](#)

- WET VAN 19-07-2012 GEPUBL. OP 22-08-2012
(GEWIJZIGD ART. : 157bis)

[originele versie](#)

- WET VAN 19-07-2012 GEPUBL. OP 22-08-2012
(GEWIJZIGD ART. : 160)

[originele versie](#)

- WET VAN 19-07-2012 GEPUBL. OP 22-08-2012
(GEWIJZIGD ART. : 168bis)

[originele versie](#)

- WET VAN 19-07-2012 GEPUBL. OP 22-08-2012
(GEWIJZIGD ART. : 63)

[originele versie](#)

- WET VAN 29-03-2012 GEPUBL. OP 06-04-2012
(GEWIJZIGD ART. : 195)

[originele versie](#)

- WET VAN 22-12-2008 GEPUBL. OP 29-12-2008
(GEWIJZIGD ART. : 22BIS)

[originele versie](#)

- WET VAN 07-05-2007 GEPUBL. OP 08-05-2007

[originele versie](#)

- WET VAN 07-05-2007 GEPUBL. OP 08-05-2007
(GEWIJZIGD ART. : 142)

[originele versie](#)

- WET VAN 25-04-2007 GEPUBL. OP 26-04-2007
(GEWIJZIGD ART. : 7BIS)

[originele versie](#)

- WET VAN 06-12-2005 GEPUBL. OP 28-12-2005

[originele versie](#)

- WET VAN 06-12-2005 GEPUBL. OP 28-12-2005

[originele versie](#)

- WET VAN 06-12-2005 GEPUBL. OP 28-12-2005

[originele versie](#)

- WET VAN 06-12-2005 GEPUBL. OP 28-12-2005

[originele versie](#)

- WET VAN 26-03-2005 GEPUBL. OP 07-04-2005
(GEWIJZIGD ART. : 41)

[originele versie](#)

- WET VAN 25-02-2005 GEPUBL. OP 11-03-2005
(GEWIJZIGDE ART. : 41; 67; 68; 111; 115; 116; 117; 118)
(GEWIJZIGDE ART. : 118BIS; 119; 120; 122; 123; 125)
(GEWIJZIGDE ART. : 127; 128; 129; 130; 132; 136; 137)
(GEWIJZIGDE ART. : 138; 139; 140; 151; 162; 166; 167)
(GEWIJZIGDE ART. : 175; 176; 177; 178; IV; V)

[originele versie](#)

- WET VAN 02-02-2005 GEPUBL. OP 17-02-2005
(GEWIJZIGD ART. : 14BIS)

[originele versie](#)

- WET VAN 09-07-2004 GEPUBL. OP 13-08-2004

[originele versie](#)

- WET VAN 10-06-2004 GEPUBL. OP 11-06-2004
(GEWIJZIGD ART. : 67)

[originele versie](#)

- WET VAN 17-12-2002 GEPUBL. OP 31-01-2003
(GEWIJZIGD ART. : 157)

[originele versie](#)

- WET VAN 21-02-2002 GEPUBL. OP 26-02-2002
(GEWIJZIGD ART. : 10)

[originele versie](#)

- WET VAN 21-02-2002 GEPUBL. OP 26-02-2002
(GEWIJZIGD ART. : 11BIS)

[originele versie](#)

- WET VAN 30-03-2001 GEPUBL. OP 31-03-2001
(GEWIJZIGD ART. : 184)

[originele versie](#)

- WET VAN 16-05-2000 GEPUBL. OP 27-05-2000
(GEWIJZIGD ART. : 147)

[originele versie](#)

- WET VAN 23-03-2000 GEPUBL. OP 25-05-2000
(GEWIJZIGD ART. : 22BIS)

[originele versie](#)

- WET VAN 07-05-1999 GEPUBL. OP 29-05-1999
(GEWIJZIGD ART. : 150)

[originele versie](#)

- WET VAN 12-03-1999 GEPUBL. OP 09-04-1999
(GEWIJZIGD ART. : 41)

[originele versie](#)

- WET VAN 11-12-1998 GEPUBL. OP 15-12-1998
(GEWIJZIGD ART. : 8)

[originele versie](#)

- WET VAN 20-11-1998 GEPUBL. OP 24-11-1998
(GEWIJZIGD ART. : 151)

[originele versie](#)

- WET VAN 17-06-1998 GEPUBL. OP 18-06-1998
(GEWIJZIGD ART. : 125)

[originele versie](#)

- WET VAN 12-06-1998 GEPUBL. OP 16-06-1998
(GEWIJZIGD ART. : 103)

[originele versie](#)

- WET VAN 20-05-1997 GEPUBL. OP 21-06-1997
(GEWIJZIGD ART. : 130)

1997021077; 1997-04-02

- WET VAN 11-03-1997 GEPUBL. OP 02-04-1997
(GEWIJZIGD ART. : 41)

1997021068; 1997-03-01

- WET VAN 28-02-1997 GEPUBL. OP 01-03-1997
(GEWIJZIGD ART. : 59)

- WET VAN 25-03-1996 GEPUBL. OP 19-04-1996
(GEWIJZIGD ART. : 118BIS)

- WET VAN 25-03-1996 GEPUBL. OP 19-04-1996
(GEWIJZIGD ART. : 71)

- WET VAN 25-03-1996 GEPUBL. OP 19-04-1996
(GEWIJZIGD ART. : 66)